

Hea klient!

Aasta tagasi võtsime vastu otsuse saata oma klientidele infoleht, kus oleks kirjutatud Jõudluskontrolli Keskuse tegemistest natuke laiemalt. Tookordne otsus sai vastu võetud pisut kartlikult, sest Jõudluskontrolli Keskuse töötajad olid avaldanud aastas 1-2 artiklit. Täna infolehega lõpeb esimene aastaring ja tuleb tunnistada, et seekordse infolehe puhul oleme juba probleemi ees, et kuidas kõike soovitud ära mahutada.

Oma osa on siin kindlasti ka kogemustel, et märkame rohkem asju, mis Teile huvi pakkuda võiks. Kuid teine ja väga oluline asi on, et 2004 aasta viimase kvartaliga on jõudnud lõpule mitmed alustatud projektid.

Tähelepanelikumad lugejad märkasid juba kindlasti uut kujundust – jah, seekordne leht on esmakordselt värvilises trükkis ja esmakordselt kasutame uut Jõudluskontrolli Keskuse sümbolikat, mille 2005. a. veebruarist ametlikult kasutusele võtame.

Lisaks uuele logole saate lugeda meie edusammudest Eesti Juhtimiskvaliteedi Auhinna konkursil. Jõudluskontrolli Keskuse usaldusväarsust tõestab ka fakt, et alates 2004. aasta oktoobrist teeme piimaproove ka Läti piimalaborile (SIA Piensaimnieku Laboratorija).

Huvitavat lugemist leiavad kindlasti need tootjad, kes liipsavad lehma kolm korda päevas ja on seni hädas olnud kontroll-lüpsi tegemisel. Infolehes kajastatud uuendus kolmekordse lüpsi osas viitab sellele, et koos Teiega areneme ka meie ja me soovime leida alati Teie murele lahenduse. Loodame, et käesolev aasta on Teile kõigile edukas!

Head uut jõudlusaastat!

Kaivo Ilves

Jõudluskontrolli Keskuse direktor

Uudised

JKK uus logo

Jõudluskontrolli Keskus
Estonian Animal Recording Centre

Alates 1. veebruarist 2005 hakkab Jõudluskontrolli Keskus kasutama uut logo ja asutuse sümbolikat. Logo vahetus on tingitud JKK soovist olla oma klientidele äratuntavam, sest ikka ja jälle aetakse Jõudluskontrolli Keskust segamini Eesti Tõuloomakasvatavate Ühistu, Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti või Veterinaar- ja Toiduametiga. Vana sümbolika igapäevane kasutamine oli raskendatud, kuna oma huvitava lahenduse tõttu oli see raskesti mõistetav ning keeruline ja kulukas kasutada. Mida on uuel logol kujutatud? Meie jaoks sümboliseerib uus logo töökust, liikuvust, edasipürgivust. Logol olevat kujutist võib tõlgendada mitmeti, kuid JKK näeb selles põllumajanduslooma ja J-tähte, kusjuures logo keskel olev ring sümboliseerib Keskust.

Tänu JKK uue sümbolika kasutuselevõtmisega hakkavad Teieni jõudvad materjalid olema "värskendatud", ning loodetavasti teile meeldivas kuues. Ka vahetub 1. veebruarist JKK kodulehekülje praegune aadress www.reg.agri.ee uue vastu: www.jkkeskus.ee. JKK töötajate e-posti aadressid on alates veebruarist kujul: eesnimi.perekonnanimi@jkkeskus.ee, kusjuures täpitähtede asemel kasutatakse tähti o, a, y.

JKK Aasta töötaja ja Päikesekiir

Juba teist aastat valib JKK oma töötajate seast Aasta töötaja. Preemia antakse välja töötajale, kelle töö on teistega võrreldes kõige rohkem tunnustamist väärt. JKK Aasta töötaja 2004 on direktori asetäitja IT alal Kalle Pedastsaar. Ta on sel aastal pakkunud välja palju uusi ideid ning neid ellu viinud (pidevad täiendused programmis Vissuke, andmebaaside arendused, lineaarne skoor ja kolmekordne lüps). Kalle on asjalik

kolleeg, kes osaleb aktiivselt nii asutuse igapäevatoos kui ka töövälistel üritustel. Ta on abivalmis ning hoolitseb töötajate eest.

Sel aastal valisid JKK töötajad esmakordselt endi seast ka kolleegipreemia "Päikesekiir" laureaadi. Päikesekiire tiitel antakse välja töötajale, kes on kolleegide arvates kõige toredam, säravam, meeldivam kolleeg ehk töötaja, kes teeb kaastöötajate tuju rõõmsamaks ja päeva säravamaks. 2004. aasta Päikesekiireks valiti personalijuht Kaie Kasemets.

Muutus veiste seemenduste ja paarituste sisestamise kord

Alates 01. novembrist 2004 kehtivad uued reeglid veiste seemenduste ja paarituste sisestamisel. Kuni novembrini said loomapidajad edastada JKKle ka seemenduse andmeid. Nüüd saavad loomapidajad JKKle esitada vaid paaritusandmeid. Seemenduste sisestamist korraldab Eesti Tõuloomakasvatavate Ühistu (ETKÜ). Uue korra kohaselt kogub ja töötleb seemendusandmed ETKÜ, paaritusandmed kogub ja esitab JKKle loomapidaja või jõudlusandmete koguja.

Possu vahetab välja db-Planeri

Lõpukorrale on jõudmas Possu valmimine. Possu on JKKs programmeeritud sigade jõudlusandmete kogumise programm, mis vahetab välja seni kasutatud db-Planeri. Samaaegselt farmides kasutatava programmiga loodi ka sigade seemendusjaamas kasutatav Possu, millega kogutakse spermaanaluüsi tulemusi ja edastatakse need JKK andmebaasi. Possu on eestikeelne, programmeeritud töötamiseks Windows keskkonnas ning see ei peaks enam takistama farmide infotehnoloogilist arengut. Üleminek db-Planerilt Possule on planeeritud lõpetada 31.12.2005. a. Senise nelja teenuse liigi asemel jääb edaspidi kehtima kaks – Possu farmiversioon ja Possu keskuse versioon.

Possu vahetab välja db-Planeri

Paljud teist on viimasel ajal kuulnud sellist mõistet nagu Possu. Mis see on? Possu on Jõudluskontrolli Keskuses (JKKs) programmeeritud sigade jõudlusandmete kogumise programm. Programmeerimiseks andis tõuke 2001. a. läbiviidud kliendiküsitlus, mis näitas, et paljud seakasvatajad soovisid jõudlusandmete kogumise programmi kaasajastamist. Infotehnoloogiline areng on olnud kiire. Farmerid ostavad kaasaegseid arvuteid ning DOS keskkonnas töötav db-Planer tekitab palju probleeme. Praeguseks on lõpukorraks jõudmas Possu programmeerimise esimene suurem etapp ja algamas on üleminek db-Planerilt Possule.

Possu on seakasvatajate, JKK ja Eesti Tõusigade Aretusühistu (ETSAÜ) meeskonnatöö tulemus. Projekti juhib Merle Kruus, Possut programmeerib Aivar Annamaa, andmebaasi osa programmeerib Mae Uri. Oma osa projekti arengus on andnud Anne Lilleorg ja Aare Mölder seafarmi esindajatena, Aino Aringo ja Maret Rätsep ETSAÜst, Ergo Jõepere, Vaike Konga ja Külli Kersten JKKst. Projekti käiku on jälginud JKK direktorid Toomas Murulo või Kaivo Ilves ja direktori asetäitja infotehnoloogia alal Kalle Pedastsaar.

Uut programmi otsustas JKK juhtkond programmeerida Borland Delphis ja ostis selleks 2002.a. jaanuaris vastava vahendi. Uus programm töötab SQLi põhisel relatsioonilisel andmebaasil. Esmakordselt tutvustas Aivar Annamaa uue programmi prototüüpi 31. juulil 2002. Palju vaidlusi tekitas 2003.a. oktoobris Possu ja andmebaasi identifikaatorite ühtlustamise küsimus. Programmi testimist alustati 2004.a. jaanuaris keskuse teenust kasutavate farmidega. Samaaegselt alustati programmeerimistöid ka selle osaga, mis pidi looma võimaluse Possust andmete kandmiseks JKK andmebaasi. Esimesed farmi andmed Possust kanti andmebaasi käesoleva aasta 22. aprillil. Juulis alustati päringute koostamist Possusse. Samaaegselt programmeeriti ka nn seemendusjaama Possu – tarkvara spermaanalüüsi tulemuste registreerimiseks ja JKK andmebaasi kandmiseks.

Oktoobris toimus üle pika aja kogu meeskonna koosolek, kus anti ülevaade Possu programmist kui tervikust. Iga osavõtja sai testimiseks kaasa programmi ja praeguseks on meeskonna liikmete ettepanekud Possusse programmeeritud.

Possu programm on mõeldud jõudlusandmete kogumiseks seafarmis ja sellest eesmärgist lähtuvalt on tal samad funktsioonid nagu on praegu kasutataval programmil db-Planer.

Veidi lähemalt kahe programmi erinevustest.

Possu programm on eestikeelne, programmeeritud töötamiseks Windows keskkonnas ning see ei peaks enam takistama farmide infotehnoloogilist arengut.

Farmide tootmistaset ei määrata tulevikus enam lähtuvalt sellest, millist programmi versiooni keegi kasutab. Elu on näidanud, et tootmisfarmides siiski valitakse emiseid oma karjast ja otsus langetatakse karjatesti andmete alusel. See aga ei ole aretuslikult nii efektiivne kui valik aretusväärtuste alusel. Possu kasutusele võtmisega avaneb senistel tootmisversiooni kasutajatel võimalus sisestada karjatesti andmeid programmi. Nende loomi hakatakse hindama geneetiliselt ja karjatäiendust on võimalik valida aretusväärtuste alusel.

Sigade identifitseerimisel omab suurt tähtsust vastündinud põrsaste märgistamine pesakonnaumbriga. Possusse on programmeeritud pesakonnaumber nii, et selle alusel saab koostada erinevaid päringuid. Samuti on uues programmis võimalik näha sea põlvnemist kolme põlvkonna ulatuses.

Ükski farm ei kasuta db-Planeris loomade käibe osa, sest see ei vasta meie seakasvatajate ootustele. Possus on käive eestipärane, mis tähendab seda, et selles saab kajastada erinevates käiberühmades olevate loomade arvused, kaalusid ja söötmisspäevi. Samuti saab välja printida käibedokumente loomade sünni, hukkumise ja kaalumise kohta ning saatelehti karjast väljamineku kohta.

Possu rakendamisega võetakse kasutusele uus karjatesti indeks. See on analoogne Soomes kasutatava T-indeksiga ja annab meile võimaluse sigade karjatesti andmete võrdlemiseks põhjanaabritega.

Kõige suuremaks eeliseks Possu juures võrreldes db-Planeriga on asjaolu, et alati jääb võimalus programmi täiendamiseks uute moodulitega või muudatuste tegemiseks tulenevalt aretusprogrammist “Marmorliha”. Samuti saab igale farmile koostada just selliseid trükiseid, mida vaja on. Samas jäävad need ka teistele kättesaadavaks.

Possu programmi esimene versioon on valmimas. Praeguseks on uuele programmile üle viidud kõik keskuse teenust kasutavad farmid. Oktoobri lõpust alustas Possu farmiversiooniga tööd ka esimene farm. Paika on pandud põhimõtted db-Planeri väljavahetamiseks. Senise nelja teenuse liigi asemel jääb edaspidi kehtima kaks – Possu farmiversioon ja Possu keskuse versioon.

Üleminek db-Planerilt Possule on planeeritud 2005. aastaks. Kogu protsess peab olema lõppenud hiljemalt 31.12.2005.a. Üleminek toimub sujuvalt. Korraga koolitatakse kuni kümne farmi spetsialisti. Koolitused viiakse läbi erinevates piirkondades – Tartus, Kehtnas, Kuressaares ja Rakveres või Jänedal. Esimene Possu koolitus toimus 17. detsembril ETSAÜ konsulentidele. Üleminekut alustame Lõuna-Eestis asuvate farmidega. Sujuv üleminek võimaldab kõrvaldada tekkida võivaid probleeme valutumalt.

Farmid, kes on ostnud JKKst db-Planeri programmi, ei pea Possu programmi eest maksma. Uutele klientidele on Possu programmi hind 8000 krooni koos käibemaksuga. Alates 2006. aastast lisandub jõudluskontrolli teenuse hinnale arendustasu - 1600 krooni aastas. Arendustasu alla kuulub uute moodulite programmeerimine ja programmi uuendamine tulenevalt aretusprogrammis “Marmorliha” tehtavatest muudatustest. Selle kohta koostatakse vastav leping Possu programmile ülemineku käigus.

Meeldivale koostööle lootma jäädes,

Külli Kersten

Väliteenistuse osakond

Sigade jõudluskontrolli sektori juhataja

Eesti Tõusigade Aretusühistu liitus põllumajandusloomade aretajate Euroopa foorumiga

EFFAB (*European Forum of Farm Animal Breeders; endine FAIP - Farm Animal Industrial Platform*) on põllumajandusloomade taastootmis- ja aretusorganisatsioone ühendav iseseisev Euroopa foorum veiste ja teiste mäletsejaliste ning sigade, kodulindude ja kalade kasvatajatele.

EFFAB põhihuviks on Euroopa tasemel korraldada teadusuuringuid, mis parandaksid liikmesriikide organisatsioonide konkurentsivõimet. EFFABi kasutatakse arvamuste vahetamiseks teaduspõhiste tootearenduste ja muude teadusuuringutega seotud teemadel. Ühiselt kujundatakse strateegiaid, kuidas olulisemaid probleeme lahendada. Tähtsaks peetakse ka põllumajandusloomade aretuse ja taastootmise vajalikkuse selgitamist laiemale üldsusele.

2004. aasta augustis otsustas EFFABiga liituda ka Eesti Tõusigade Aretusühistu. Vastavalt nõukogu koosoleku otsusele esindab ETSAÜd EFFABis Merle Kruus.

Oktoobris toimus EFFAB töökoosolek, kus oli arutluseks „Hea tava koodeksi“ ülesehitus. Töö toimus loomaliigiti seksioonides. „Hea tava koodeksil“ on kaks põhilist eesmärki:

- teha põllumajandusloomade aretuse juhtimise eetika ja printsiibid läbipaistvamaks nende klientidele ja tarbijatele;
- tagada nende printsiipide täitmine koodeksis kirjeldatud reeglite abil.

„Hea tava koodeks“ saab olema vabatahtlik. Kuid selle täitmisel oleksime välismaailmale tõsisemalt võetavad partnerid ning saaksime ka enda jaoks rohkem selgeks mõelda, millega me tegeleme.

Antud koodeks peaks valmis saama juuniks 2005, Rootsisis toimuvaks EAAP 2005 satelliit-ürituseks, mille käigus toimub selle tutvustus laiemale üldsusele.

Samas taotleti ka Euroopa Komisjonilt finantseeringut tulevaste raamprogrammi nr.7 (RP7 2006 - 2010) mahtuvatele uutele projektidele. Võeti ühine seisukoht, et EFFAB toetab Euroopa teaduse ja tehnoloogia arengut, püüdes omamoodi kindlustada euroopapõhist teadust. EFFAB püüab põllumajandusloomade aretust ja taastootmist puudutavatesse teadusuuringutesse, koolitustesse jms. kaasata kõiki oma liikmeid (eriti väikestest ja keskmistest organisatsioonidest). Võetakse arvesse ka väikeriikide, Ida- ja Lõuna-Euroopa liikmesriikide erivajadusi, olles oma liikmetega pidevas kontaktis.

Merle Kruus
ETSAÜ esindaja EFFABis

Farmide ja karjas olevate loomade arv jõudluskontrollis seisuga 26.12.04

Teenus	Farmide arv	Emikuid	Noor-emiseid	Vanaemiseid	Noor-kulte	Kulte	Kokku
A1	22	518	1324	6147	6	292	8287
A2	28	559	1281	5801	14	301	7956
B1	4	21	42	228	2	14	307
B3	1	0	0	35	1	5	41
Kokku	55	1098	2647	12211	23	612	16591

A1 - tootmisversioon farmis

A2 - aretusversioon farmis

B1 - tootmisversioon keskuse teenusega

B2 - aretusversioon keskuse teenusega

Kas ma võin kindel olla, et minu andmed kaotsi ei lähe?

Küllap on meist paljudel juhtunud, et arvuti kõvaketas ei tööta, andmefail on rikki läinud, vajalik fail on kogemata kustutatud või halvimal juhul on arvuti lausa ära varastatud. Ka võib pahatahtlikult arvutisse tunginud viirus teha parandamatut kahju.

Kas JKK andmebaasiserveriga, kus minu andmeid hoitakse, ei või juhtuda samasuguseid probleeme? Võib küll, kuid nende toimumise tõenäosus on väike ja andmete pöördumatu kaotsimineku tõenäosus on väga väike. Nii et võite kindel olla, et Teie andmed ei saa JKKs küll kaotsi minna.

Miks me seda väita võime?

1. Serveriruum on spetsiaalselt projekteeritud ja sisustatud arvutustehnika jaoks sobiva mikrokliima ja varguskindluse tagamiseks.

2. Andmebaasi server on oluliselt töökindlam tavalisest töökohaarvutist. Näiteks kettasüsteem koosneb mitmest kettast ja on ülesehitatud nii, et ühe ketta tõrge ei tähenda midagi. Andmete ohjamiseks kasutame alates 1998. aastast Oracle'i andmebaasi. Pidevalt kaasajastatud Oracle'i andmebaas on efektiivne ja parimate funktsionaalsete omadustega.

3. Igal öösel tehakse andmebaasi täielik varukoopia linti. See garanteerib andmete osalise või täieliku taastamise. Varukoopiaid hoiame kahes erinevas asukohas, millest üks on tuntud panga hoiualaegas. See garanteerib andmebaasi taastamise ka kõige mustema stsenaariumi, JKK hoone hävimise korral.

Kalle Pedastsaar
Direktori asetäitja IT alal

Karjas olevate loomade arv jõudluskontrollis tõuti seisuga 26.12.04

Tõug	Emikuid	Noor-emiseid	Vanaemiseid	Noor-kulte	Kulte	Kokku
Djurok	0	0	0	0	1	1
Hämpshir	0	4	15	0	5	24
Jorkshir	366	675	3493	5	228	4767
Landrass	247	710	3428	14	205	4604
Muu tõug	53	139	506	0	19	717
Pieträän	17	16	48	1	70	152
Ristand D*L	0	0	1	0	18	19
Ristand H*Y	0	0	5	0	1	6
Ristand L*LY	12	20	55	0	0	87
Ristand L*Y	232	458	2470	0	0	3160
Ristand L*YL	0	0	4	0	0	4
Ristand P*H	0	0	0	3	60	63
Ristand P*L	0	2	6	0	2	10
Ristand P*LY	0	0	5	0	0	5
Ristand P*Y	3	1	12	0	3	19
Ristand Y*L	145	570	2076	0	0	2791
Ristand Y*LY	15	44	63	0	0	122
Ristand Y*YL	8	8	24	0	0	40
Kokku	1098	2647	12211	23	612	16591

JKK ja kvaliteedikonkursid

Tartus, JKK saali seintel on JKK tunnistused ja aukirjad:

- Tunnistus osalemise kohta konkursil Eesti Kvaliteediauhind 2002,
- Avaliku sektori kvaliteediauhinna pilootprojekt 2003 "Arenev Riigiasutus" aukiri edukate sammude eest asutuse juhtimiskvaliteedi tõstmisel,
- Konkursi Eesti Juhtimiskvaliteedi Auhind 2004 tunnistus parima avaliku sektori asutusele.

Meie kliendid ja partnerite esindajad on neid tunnistusi nähes alati pärinud – **mis konkursid need on?**

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (EAS) koostöös Eesti Kvaliteediühingu ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga korraldatav Eesti Juhtimiskvaliteedi Auhinna konkurs toimub 2005. aastal juba neljandat korda. Konkurs on vahendiks ettevõtete juhtimiskvaliteedi arendamiseks ja hindamiseks.

Osaleva ettevõtte hindamine toimub Eesti Juhtimiskvaliteedi Auhinnamudeli alusel erinevate valdkondade lõikes (näiteks eestvedamine, strateegia, klientide ja töötajatega seotud tulemused jpm). Osalevad ettevõtted vormistavad taotlusdokumendi konkursil osalemiseks. Seejärel toimub taotlusdokumendi alusel ettevõtete hindamine, mille käigus avaliku konkursi raames välja valitud ning koolitatud hindajad, kelleks on teiste ettevõtete tipp- ja keskastme juhid, analüüsivad esitatud taotlusdokumendi

ning külastavad täiendava info kogumiseks ettevõtteid. Hindamise tulemusel koostatakse ettevõttele põhjalik tagasisideraport, mis annab hinnangu ettevõtte juhtimissüsteemi ning arengupotentsiaali kohta.

Miks on JKK konkursil osalenud?

Tagantjärele võib nentida: selleks, et meie asutuse juhtimine ning seeläbi kõik JKK tegevused oleksid süsteemsemad. Sest hea juhtimine tagab kompetentse ja pühendunud töötajaskonna, mis toob kaasa head tulemused klientidega seonduvate näitajate osas. See omakorda avaldab positiivset mõju asutuse üldistele tulemustele.

Konkursil äramärgimine pole olnud meie eesmärk, oluline on olnud osalemise protsess – oma tegevuste põhjendatus ja rakendatuse analüüsimine, et seeläbi leida kitsaskohad ja need parandada.

Ainult konkursil osalemine märkimisväärset kasu ei anna. Otsustav on tagasisideraporti kasutamine – kas juhtkond otsustab saadud ettepanekuid rakendada. Oleme valinud tagasisideraportist JKK jaoks olulisemad ettepanekud ning jõudumööda neid rakendanud. Usun, et iga meie klient võib tuua näiteid, kuidas JKK teenused on muutunud temale järjest sobivamaks kaotamata andmete usaldusväärsuses.

Eneken Ulmas
Siseaudiitor

Tööjuubelid

13.02.2005 Aire Pentjärv – 10
28.03.2005 Ly Jõras – 5
01.04.2005 Ludmilla Aan – 10
01.04.2005 Vaike Konga – 25

www.jkkeskus.ee
keskus@jkkeskus.ee

Jõudluskontrolli Keskus
Estonian Animal Recording Centre

Kreutzwaldi 48A, Tartu 50094
Tel 738 7700
Faks 738 7702

Piimaveiste ja kitsede jõudluskontrollialane nõustamine	738 7738
Programmide Vissu ja Vissuke ning lihavedu jõudluskontrollialane nõustamine	738 7737
Sigade jõudluskontrollialane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762
Järvamaa klienditeenindaja	738 7751
Harju-, Hiiu-, Ida-Viru-, Jõgeva-, Valga-, Võrumaa klienditeenindaja	738 7752
Lääne-, Põlva-, Rapla-, Tartu- ja Viljandimaa klienditeenindaja	738 7753
Lääne-Viru-, Pärnu-, Saaremaa klienditeenindaja	738 7754
Põlvnemisandmed (veised)	738 7756
Geneetiline hindamine	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7735
Raamatupidamine	738 7700

Labor

Kreutzwaldi 46, 50094 Tartu
Tel. 738 7726
Faks 738 7724

Piimameetrite testimine	738 7722
Piimaproovide vastuvõtt	738 7721
Piimaringid	738 7726

Kalender

15. veebruar – 2004. aasta jõudluskontrolli aastakokkuvõtete avaldamine

15. veebruar – lüpsikarja aretusväärtuste järjekordse hindamise tulemuste avaldamine koos Interbulli hindamistulemustega JKK kodulehel

Maakondade zootehnikud

Harjumaa	Maire Põhjala	Västriku 2b; Tallinn	tel 655 7250	gsm 516 7886	K 9.00-16.00
Hiiumaa	Ly Kogermann	Mäe 2; Käina	tel 463 1147	gsm 516 7815	E 9.00-14.00
Ida-Virumaa	Anna Mutik	Rakvere 27; Jõhvi		gsm 511 9264	T 10.00-15.00
Jõgevamaa	Urmas Raide	Ravila 10; Jõgeva	tel 776 0048	gsm 511 6875	E 8.00-15.00
Järvamaa	Anne Rosenberg	Rüütli 2; Paide	tel 385 0286	gsm 510 3312	E 9.30-12.00; K 9.30-15.00
Lääne-Virumaa	Ludmilla Aan	Neffi 2; Rakvere	tel 322 7018	gsm 516 7816	E 9.00-14.00
Läänemaa	Saima Toom	Posti 30; Haapsalu	tel 473 3007	gsm 516 7872	E 9.00-16.00
Põlvamaa	Evi Prins	Puuri tee 1; Põlva	tel 799 3007	gsm 520 6231	K 10.00-13.00
Pärnumaa	Malle Unt	Haapsalu mnt. 86; Pärnu	tel 443 3120	gsm 516 7878	E 10.00-14.00
Raplamaa	Elle Meister	Kuusiku tee 6; Rapla	tel 485 5673	gsm 516 7868	E 10.00-15.00
Saaremaa	Aarne Põlluäär	Kohtu 10; Kuressaare	tel 453 1352	gsm 517 4320	K 14.00-17.00; R 9.00-14.00
Tartumaa	Urmas Raide	Kreutzwaldi 48A-215; Tartu	tel 738 7739	gsm 511 6875	1. ja 3. T 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	Lai 19; Valga	tel 764 2995	gsm 520 6231	2. ja 4. E 10.00-13.00
Viljandimaa	Aini Maalmeister	Vabaduse plats 4; Viljandi	tel 433 3713	gsm 524 0147	T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	Liiva 11; Võru	tel 782 1253	gsm 520 6231	R 10.00-13.00

Hea klient!

Jõudluskontrolli kokkuvõtted eelmise aasta kohta on tänaseks tehtud ja ka juba erinevates väljaannetes ilmunud. Kindlasti olete kõik leidnud oma tulemustest numbraid, mis teile eriti rõõmu valmistavad ning loodetavasti on eelmiste aastatega võrreldes muret tekitavaid tulemusi vähem.

Piimatootjad võivad olla õnnelikud rekordilise 6055 kg aastatoodangu üle ning vaadates juba 2005. aasta esimeste kuude tulemusi, siis on lootus ka sellel aastal rekordiline eesti keskmine piimatoodang saada.

Kuid ilusate tulemuste juures ei tohi unustada, kui oluline on korrektne andmete esitamine. Jõudluskontrolli Keskus teeb omalt poolt kõik, et andmed oleksid korrektsed ja Teil andmetest kasu oleks, kuid kogu informatsiooni usaldusväärsus sõltub ikkagi Teie poolt esitatud andmete täpsusest. Teatud uhkusega võime tunnustada, et andmed on muutunud aja jooksul järjest täpsemaks ning jõudluskontroll, kui otsuseid toetav süsteem, on tänase sea- ja veisekasvataja jaoks olulisemaks muutunud. Loomulikult on andmete täpse esitamise juures oluline tegur andmete esitamise lihtsus ja mugavus, mida Jõudluskontrolli Keskus on parandada püüdnud.

Ilusat kevadet soovides!

Kaivo Ilves
Jõudluskontrolli Keskuse direktor

Uuendused

Seoses 1. märtsil 2005 toimunud JKK andmebaasi üleminekuga vanalt serverilt uuele, on vajalik tasulise internetiteenuse VISSU kasutajatel installeerida oma arvutisse uuem Oracle Jinitiator tarkvara versioon. Kiirema internetiühenduse korral on seda võimalik JKK kodulehelt

Uudised**Esimene Possu koolitus**

18. märtsil toimus Jõudluskontrolli Keskuse arvutiklassis sigade jõudlusandmete kogumise programmi Possu esimene koolitus. Koolitusel osalesid esimeste klientidena Jampo Seakasvatuse OÜ, AS Tamme Kuivatid Tartumaalt, OÜ Markilo, AS Pandivere SF Lääne-Virumaalt, Külmsoo talu ja Haameri talu Põlvamaalt. Järgmisele kuuetele kliendile on plaanis koolitus läbi viia aprilli keskel.

JKK lahtiste uste päevad

JKK korraldab Maamessi toimumise ajal lahtiste uste päevad. Olete oodatud umbes tunniajasele ringkäigule JKK analüüsides laborisse ja andmetötluse osakonda. Saate ülevaate, mida tehakse Teie poolt JKKsse saadetud piima- proovidega ning kuidas jõuavad proovide vastused Teieni tagasi. Samuti tutvustatakse meie andmebaase ning räägitakse Teie poolt esitatud andmete töötlemisest.

Ringkäigud toimuvad 21. ja 22. aprillil kell 11.00 ja 14.00. Palume koguneda Jõudluskontrolli Keskuse (Kreutzwaldi 48A, Tartu) infolaua juurde.

Täiendused Piimaveiste jõudluskontrolli metoodikas

2005. aasta esimeses kvartalis on tehtud Piimaveiste jõudluskontrolli läbiviimise metoodikasse mitmeid täiendusi ja parandusi. Muudetud on punkte 5, 6 ja 8. Täiendatud metoodika on nähtav JKK kodulehel www.jkkkeskus.ee.

Vissu ja Vissuke lingi alt automaatselt oma arvutisse tõmmata. Aeglasema ühenduse korral on Oracle Jinitiatorit võimalik installeerida vastava tarkvaraga CD-lt, mille saate kasutamiseks oma maakonna JKK zootehnik-peaspetsialistilt.

2004 aastakokkuvõtted

Sigade jõudluskontrolli kokkuvõtete tegemisel kasutati 54 karja ja 16 935 sea andmeid. Jõudluskontrollis olevate sigade arv suurenes 919 sea võrra. Kokku sündis emise pesakonnas 11,5, elusalt 10,7 põrsast. Tõugude lõikes olid viljakamad ristandemised (LxY-11,0, YxL-11,2). Suurimad pesakonnad olid Haameri talus Põlvamaal, kus pesakonnas sündis kokku 13,1 põrsast. Aastaemise kohta sündis Eesti keskmisena elusaid põrsaid 22,8, võõrutati 19,7. Parimad farmid nimetatud näitajate osas olid Ermo Sepa talu Järvamaalt ja OÜ Pihlaka Farm Harjumaalt. Imetamisperioodi pikkuseks oli 32,9 päeva. Imikpõrsaste hukkumise protsent oli 13,2. Paranenud on emiste tiinestuvus – keskmine poegimiste protsent oli 74,4. Kunstlikult seemendatud emiste osatähtsus oli 33%. Kõige intensiivsemalt kasutasid kunstlikku seemendust OÜ Pihlaka Farm ja OÜ Markilo (Lääne-Virumaa), seemendades kunstlikult vastavalt 87 ja 85% emistest. ETSAÜ konsulentide poolt testitud sigade keskmine ööpäevane juurdekasv sünnist 100 kg elusmassi saavutamiseni oli 569,1g, keskmine pekipaksus 10,0 mm ja seljalihase läbimõõt 56,5 mm.

Piimaveiste jõudluskontrollis saavutati rekordiline tulemus: 2004. aastal saadi aastalehma kohta 6055 kg piima. Keskmine piimatoodang eesti punast tõugu lehmadel oli 5498 kg, eesti holsteini tõugu lehmadel 6269 kg ning eesti maatõugu lehmadel 4239 kg. 1. jaanuaril 2005 oli jõudluskontrollis 100 991 lehma, karjas keskmiselt 40,9 lehma. 2004. aastal ületasid kolm karja 10 000 kg piimatoodangu piiri. Lea Puuri Õunapuu talus saadi aastalehma kohta Eesti karjade läbi aegade suurim piimatoodang 10 736 kg. Parimad karjad piima rasva- ja valgu- toodangu järgi olid:

3-7 lehma: Enno Kõrtsini, Raplamaa;
8-20 lehma: Sirje Alt, Lääne-Virumaa;
21-50 lehma: Lea Puur, Viljandimaa;
50-100 lehma: OÜ Põlula KF, Lääne-Virumaa;
Üle 100 lehma: Põlva Agro OÜ, Põlvamaa.

Sigade jõudluskontrolli tulemustest 2004. aastal

Sigade jõudluskontrollis oli 01.01.2005 seisuga 54 seakarja ja 16 935 siga. Võrreldes eelmise aasta algusega on jõudluskontrollis olevate sigade arv suurenenud 919 sea võrra. 2004. aastal alustas jõudluskontrolli kaks suurt farmi umbes 700 emisega, tegevuse lõpetasid aga kolm väikest farmi. Samuti jätkus 2003. a. alanud tendents karjade suurenemisele. Maakonniti oli jõudluskontrollis kõige rohkem sigu Lääne-Virumaa karjades – kokku 2637 põhikarja siga. Üle 2000 põhikarja sea oli veel Raplamaa ja Saaremaa karjades. 2003. aastal oli kõige rohkem sigu jõudluskontrollis Rapla maakonnas. Hiiumaalt ja Ida-Virumaalt ei ole jõudluskontrollis ühtegi karja.

Andmete kogumiseks kasutati 2004. aastal kahte erinevat jõudlusandmete kogumise programmi – Possut ja db-Planerit. Possu on Jõudluskontrolli Keskuses programmeeritav sigade jõudlusandmete kogumise programm, mis vahetab välja db-Planeri. Täielik üleminek uuele programmile toimub 2005. aasta jooksul. Seoses kahe programmi kasutamisega koostati esmakordselt aasta kokkuvõtte andmebaasi andmetel. **Seetõttu ei ole õige hakata võrdlema farmidele saadetud aasta kokkuvõtteid db-Planeri toodangustatistikaga, sest söötmisspäevade arvestuses on erinevusi.**

Emiselt saadud pesakondade arv enne karjast väljaminekut on suurenenud 3,5-ni. Samal ajal aga ei ole pikenenud emiste kasutusiga aastates, mis viitab emiste efektiivsemale kasutamisele. Seda on märgata eriti karjades suurusega 401–500 põhikarja siga, kus saadi keskmiselt igalt emiselt enne väljaminekut ligikaudu üks pesakond rohkem kui 2003. aastal. Kokku sündis pesakonnas 11,5 põrsast, elusalt aga 10,7 põrsast. Viljakus oli kõige suurem ristandemistel (LxY – 11,0, YxL – 11,2).

Elusalt sündinud põrsaste arv aastaemise kohta oli 22,8. Võõrutatud põrsaste arv aastaemise kohta oli 19,7, mis on 0,7 põrsa võrra suurem 2003. a. näitajast. Imetamisperioodi pikkuseks oli 32,9 päeva. Lühim imetamisperiood on baasaretusfarmides, kuid ka tootmisfarmid on 2004. aastal lühendanud imetamisperioodi keskmiselt 35 päevani. Imikpõrsaste hukkumise protsent oli 13,2. Paranenud on emiste tiinestuvus – keskmine poegimiste protsent oli 74,4. Baasaretusfarmides suurenes poeginute arv 7,6% ja tootmisfarmides 6,1%.

Kunstlikult seemendatud emiste osatähtsus oli 2004. aastal 33%. Eesti Tõusigade Aretusühistu seemendusjaamast väljastatud spermast moodustas 2004. aastal 43% lihatõugu kultide sperma. Siia kuuluvad puhtatõulised pieträäni ja hämpširi tõugu kuldid ning nende omavahelised ristandid. See näitab, et seakasvatavad on kursis Eestis tunnustatud aretusprogrammiga “Marmorliha”. Eriti populaarseks on seakasvatajate hulgas saanud pieträäni tõugu kultide sperma. Eesti suurt valget tõugu ja eesti maatõugu kultide spermat väljastati enam-vähem võrdselt ja seda kasutati enam baasaretus- ja ristandaretusfarmides. Kunstlikku seemendust kasutasid kõige intensiivsemalt ca 100 emisega OÜ Pihlaka Farm (Harju maakond) ja ca 200 emisega OÜ Markilo (Lääne-Virumaa) seemendades kunstlikult vastavalt 87% ja 85% emistest. Pesakonna keskmisena sündis nendes farmides 11,5 ja 11,6 põrsast.

Eesti Tõusigade Aretusühistu konsulentide poolt testiti 2004. aastal baasaretus- ja ristandaretuskarjades 9,7 tuhat noorsiga. Testitud noorsigade arv aastate lõikes on vähenenud. Võrreldes 2001. aastaga on vähem testitud 3600 siga.

Eelmise aasta alguses viidi läbi põhjalik analüüs testitud noorsigade andmetes. Selgus, et enamus sigu testitakse 100 kg elumassi lähedal ja sellest tulenevalt muudeti sigade

jõudluskontrolli meetodikat. Peeti õigeks karjatestil kogutud jõudlusandmete korrigeerimist senise 90 kg asemel 100 kg elumassile. **2004. aasta kokkuvõtetes on karjatesti andmed korrigeeritud 100 kg elumassile.** Teiseks suuremaks tööks oli pieträäni tõugu sigade geneetilise hindamise meetodika väljatöötamine ja nende jõudluse geneetilise hindamise juurutamine. **Valgete tõugude ja pieträäni tõugu sigade aretusväärtused ei ole omavahel võrreldavad, sest hindamise meetodika on erinev.** 2004.a. testitud sigade keskmine ööpäevane juurdekasv sünnist 100 kg elumassi saavutamiseni oli 569,1 g, keskmine pekিপাকস 10,0 mm ja seljalihase läbimõõt 56,5 mm.

Mõtteid jõudluskontrolli kokkuvõtetest

Jõudluskontrolli Keskuse eesmärk on varustada loomapidajat, aretusühistut ja teadusasutusi usaldusväärsete andmetega. Seda on aga võimalik teha ainult juhul, kui loomapidaja poolt esitatud algandmed on objektiivsed ja tõepärased.

Lõppenud on 2004. a. kokkuvõtete koostamine ja tulemusi vaadates tekib tahtmatult kahtlusi mõne näitaja objektiivsuses. Samuti on farmidest tulnud negatiivse alatooniga vihjeid oma farmi andmete võrdlemisel keskmiste ja parimatega farmide tulemustega. Siiaamaani ja ka edaspidi jäävad jõudluskontrollialaste kokkuvõtete tegemise aluseks farmidest laekunud algandmed. Kuigi valeandmete esitamises konkreetsetel kedagi süüdistada ei saa, võib siiski välja tuua kaudseid fakte ja andmete omavahelisi seoseid, mis tekitavad kahtlusi esitatud andmete õigsuses.

Mõned näited. Suhteliselt tihti väidavad farmid, et seemendusjaama kult pärandab edasi anomaaliat. Analüüsi tegema hakates selgub, et selle farmi andmetes ei ole registreeritud ühtegi anomaaliat. Miks ei ole seda oma farmi andmetes kajastatud? Seemendusjaama ja aretusühistu töötajad kasutavad JKK andmebaasi andmeid kultide prakeerimiseks, samas aga puudub neil objektiivne informatsioon ja nad lähtuvad otsuste langetamisel valedest algandmetest.

Kas tundub loogiline, et aasta jooksul ei esine karjas ühelgi emisel aborti? Selliseid karjasid oli 2004. aastal neliteist. See moodustab 25% jõudluskontrollis olevatest karjadest.

Kahtlane tundub ka, kui karjas on surnult sündinud põrsaste protsent ainult 0,7; samal ajal kui Eesti keskmine on 7,18. Sama küsimus tekib ka imikpõrsaste kadude juures. Kas on reaalne, et imikpõrsaste hukkumise protsent võib karjas olla ainult 2,5? Alla 10% on imikpõrsaste hukkumine üheksas farmis, kusjuures Eesti keskmine on 13,2. Tihtipeale tundub tulemus tõepärane, kui vaadata surnult sündinud põrsaste ja hukkunud imikpõrsaste protsenti ühe näitajana. Kui varem loeti surnult sündinud põrsaks ka esimesel ööpäeva jooksul hukkunud põrsast, siis alates 1998. aastast loetakse selline põrsas elusalt sündinud põrsaks. Elusalt sündinud põrsaste arvu järgi pesakonnas hinnatakse viljakuse suhteline aretusväärtus. Samuti moonutatakse otseselt viljakuse näitajat, kui elusalt sündinud põrsaid kirjeldatakse surnult sündinud põrsastena.

Mõtiskleda võiks natuke ka ümberindluste protsendi üle - üheksas farmis on vastav tulemus alla 10%. Kui nooremiste ümberindluste protsent farmis on null, siis kas see tulemus on ideaalne, optimaalne või veidi ilustatud?

Andmete hilisemal analüüsimisel on selgunud ka selliseid juhtumeid, kus emis on poeginud, põrsad on sündinud surnult ja emis viiakse seejärel karjast välja, aga jõudlusandmete kogumise programmis jäetakse poegimine näitamata. Emis läheb seemendusjärgselt 115. tiinuspäeval karjast välja, talle arvestatakse seemendusjärgseid ebaproduktiivseid päevi. Sellega moonutame emiste tiinestumise andmeid ja tihti ka kuld

viljastusvõimet. Miks ei kajasta jõudlusandmete kogumise programm tegelikku elu?

Õiged algandmed on väga olulised, sest nende alusel langetatakse aretusalaseid otsuseid, koostatakse statistilisi kokkuvõtteid, hinnatakse loomi geneetiliselt. Valeandmete esitamisega muutuvad igasugused analüüsid, k.a. geneetilise hindamise tulemused valeks, usaldusväärse kaotab firma, kes neid analüüsi koostab. Samuti ei ole aretusprogrammi "Marmorliha" toimimise kontrollimiseks kasutatavad andmed objektiivsed. Sellega kaasneb juba otsene majanduslik kahju seafarmile endale.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et aretustöös kasutatavad geneetilise hindamise tulemused ja muud aretusalased analüüsid saavad olla usaldusväärsed ainult sel juhul, kui algandmed on õiged. Seaduse järgi vastutab jõudlusandmete õigsuse eest loomapidaja. Loodan siiralt, et me kõik saame aru objektiivselt esitatud andmete vajalikkusest ja vaatame kriitiliselt üle algandmete kogumise korra oma farmis. Olgem ausad eelkõige iseenda vastu ja samaaegselt ka kolleegi suhtes! On ju kurb, kui õigeid andmeid esitav seakasvataja jääb välja parimate farmide nimekirjast selle tõttu, et mõned valeandmeid esitavad.

Külli Kersten,

Sigade jõudluskontrolli sektori juhataja

Võrdlusmaterjal edugruppide trükise abil ja tabeli koostamise põhimõtted

Tabeli koostamisel on kasutatud 2004. aastal jõudluskontrollis olnud 54 karja jõudlusandmeid, mis on kantud Jõudluskontrolli Keskuse andmebaasi. Gruppide saamiseks järjestati kõik andmebaasi kantud jõudlusnäitajad kasvavalt ning seejärel jagati see järjestus neljaks võrdseks osaks. Nii tekkis iga jõudlusnäitaja kohta neli erineva tasemega vahemikku. See tähendab seda, et igasse vahemikku (edugruppi) kuulub 25 protsenti kõikide farmide jõudlusnäitajatest.

Edugruppidesse jagamisel võeti arvesse 2004. aastal poeginud emised, kelle pesakonnad aasta lõpuks ka võõrutati ning nende pesakondade saamiseks tehtud seemendused. Tabelis on välja toodud 25 erinevat tootmist iseloomustavat näitajat. Kui

omavahel võrrelda esimese ja viimase grupi suurimat ning väikseimat näitajat, siis sisuliselt on need jõudluskontrolli andmebaasis olevad parim ja halvim tulemus antud näitaja osas. Farmi erinevad jõudlusnäitajad võivad kuuluda erinevatesse edugruppidesse, mis aitab selgitada nõrgemat lüli tootmises.

Oma farmi tootmistulemuste võrdlemiseks edugruppide tabeliga kasutage JKKst saadetud 2004.a. aastakokkuvõtteid. Lisaks edugruppidele on tabelis ka veerg Eesti keskmiste näitajatega.

Samal põhimõttel on koostatud edugruppide tabelid erineva suurusega farmidele. Neid tabeleid on võimalik vaadata JKK koduleheküljel www.jkkeskus.ee

Merle Kruus ja Külli Kersten

Muutus sigade märgistamise kord

Käesoleva aasta 7. jaanuarist jõustus põllumajandusministri määruse nr 77 muudatus, mis seab uued nõuded sigade märgistamisele ja registreerimisele.

Jõustunud määruse kohaselt peab sea märgistama üksnes tema liikumise korral ehitisest, kus ta sündis. Kui märgistatud siga viiakse järgmisse karja, ei pea teda uuesti märgistama. Siga võib märgistada plastikust kõrvamärgiga või tätoveeringuga, millel kajastub selle ehitise registreerimise number, milles siga sündis. Tapamajja viimisel märgistatakse siga selle ehitise numbriga, kus ta vahetult enne veokile laadimist viibis. Selleks kasutatakse nõelhaamrit. Varem lubatud märgistamine plastkõrvamärgiga, millel oli ehitise kood, ei ole enam lubatud. Määruse muudatusega lõpetati seni sigade registreerimisel kasutusel olnud kahe erineva koodi (karjakood ja ehitise registreerimise number) kasutamine. **Uue määruse kohaselt kasutatakse sigade registreerimisel ainult ehitise (loomakasvatushoone) registreerimise numbrit.**

Kuna sigade registreerimine hakkab toimuma ehitise põhisel ja sigade liikumise kontrollimise aluseks on eelkõige seapidaja farmis peetav arvestus, **on seapidajale lisatud kohustus üks kord aastas 15. maiks esitada oma sigade andmed 1. mai seisuga**, kasutades selleks vastavat vormi.

PRIAle on vaja teatada elus sigade liikumisest ehitiste vahel ning riiki sisse- või väljaveost. **Sigade liikumisest tapamajja loomapidaja enam teatama ei pea. Seda teeb tapamaja, kuhu sead viidi, esitades registrile veterinaartõendi.**

Sigade kohta võib arvestust pidada elektrooniliselt või paberikandjal. Loomapidaja arvestusdokumentides peab kajastuma ehitisse kuuluvate sigade arv. Sea liikumise korral ühest ehitisest teise peavad kajastuma järgmised andmed:

kuupäev; ehitiste vahel liikuvate sigade arv; ehitiste registreerimise numbrid (sünniehitise number, nende ehitiste numbrid, kust või kuhu sead liikusid); ostja ja müüja nimed, aadressid, isiku- või registrikoodid. Toodud andmed peab loomapidaja kandma arvestusdokumentidesse kolme päeva jooksul arvates andmete muutumise päevast. **Loomapidaja peab säilitama arvestusdokumente kolm aastat** ning esitama need järelevalveametnikule tema nõudmisel.

NÄITAJA	1	2	3	4	Eesti keskmine
Pesak.arv/ AE	2,21 - 2,52	2,09 - 2,20	1,97 - 2,08	1,56 - 1,96	2,15
Kokku sünd. põrs./AE	25,2 - 28,0	23,7 - 25,2	22,4 - 23,6	14,5 - 22,3	24,5
El. sünd.põrs./AE	23,9 - 26,3	22,3 - 23,8	20,2 - 22,2	13,0 - 20,1	22,8
Võõr. põrs./AE	20,9 - 25,1	19,5 - 20,8	16,8 - 19,4	11,1 - 16,7	19,7
Kokku sünd. põrs./psk	12,1 - 13,1	11,5 - 12,0	11,0 - 11,4	8,6 - 10,9	11,5
El. sünd. põrs./psk	11,3 - 12,1	10,5 - 11,2	10,1 - 10,6	7,7 - 10,0	10,7
Surn. sünd.põrs./psk	0,1 - 0,4	0,5 - 0,6	0,7 - 1,1	1,2 - 2,4	0,8
Imikpõrs. kaod %	2,5 - 10,2	10,3 - 13,3	13,4 - 18,1	18,2 - 28,5	13,2
Võõrut. põrs./psk	9,6 - 11,1	9,1 - 9,5	8,6 - 9,2	6,8 - 8,7	9,2
Anom. %	0,01 - 0,04	0,05 - 0,15	0,16 - 0,33	0,34 - 0,82	0,23
Ümberindluste%	4,9 - 13,8	13,9 - 18,9	19,0 - 25,5	25,6 - 33,5	17,5
KSJ seemenduste %	55,4 - 86,4	36,5 - 55,3	5,6 - 36,4	0 - 5,5	33,0
Poegimiste osakaal. %	78,4 - 87,7	72,3 - 78,3	64,2 - 72,2	56,8 - 64,1	74,4
Väljam. pär. võõrutust,%	41,9 - 61,8	29,3 - 41,8	20,6 - 29,2	7,7 - 20,5	31,9
Väljam. pär. seemendust,%	3,5 - 5,7	5,8 - 7,1	7,2 - 10,8	10,9 - 25,0	7,7
Jõudluspäevi/psk	144,0 - 151,6	151,7 - 155,9	156,0 - 162,7	162,8 - 181,5	154,6
Tiinusperiood*	114,7 - 115,6	115,7 - 116,0	116,1 - 116,4	116,5 - 117,6	115,9
Vabaperiood *	4,1 - 5,1	5,2 - 5,7	5,8 - 6,9	7,0 - 21,1	6,8
Imetamisperiood	22,2 - 29,5	29,6 - 33,3	33,4 - 37,8	37,9 - 53,5	33,0
Esmasseem.vanus*	201,6 - 228,1	228,2 - 239,7	239,8 - 258,9	259,0 - 297,0	237,6
Esmasseem., %*	0 - 16,1	16,2 - 19,2	19,3 - 25,1	25,2 - 40,9	21,0
Esmaspoeg.vanus*	325,0 - 350,0	350,1 - 361,3	361,4 - 384,6	384,7 - 491,0	360,9
Esmaspoegimiste %*	0 - 20,8	20,9 - 25,0	25,1 - 29,2	29,3 - 56,7	25,6
Pesak.arv väljaminekul*	4,7 - 7,1	4,0 - 4,6	3,3 - 3,9	0,5 - 3,2	3,5
Kasutamisaastaid*	2,2 - 3,3	1,9 - 2,1	1,6 - 1,8	0,6 - 1,5	1,7

Mesilaste märgistamine

Tulenevalt ELi nõudest hävitada või ümber töödelda Eestis liiga suur suhkrutagavara on ühe reaalsema kasutamisevõimalusena välja pakutud suhkru ümbertöötlemist mesilaste söödaks. Et arvestust lihtsustada ja jälgida mesilaste söödakasutust, alustab JKK alates 1. aprillist mesilaste märgistamist elektrooniliste mikrokiipide ja visuaalsete märgistega.

Kiibile on kantud info mesilase nime, vanuse ja taru numbriga. Mikrokiip viiakse mesilasele spetsiaalse süstlaga kukla piirkonda kitiinkestast alla ja seda on võimalik lugeda spetsiaalse kiibilugejaga. Samuti sobivad mesilaste mikrokiipide lugemiseks ka teiste loomaliikide juures kasutatavad kiibilugejad. Kuna mikrokiibi lugemiseks tuleb lugeja asetada kiibist 10-20 cm kaugusele, vajab see toiming nii vilumust kui kiiret kätt. JKK alustab 1. aprillist ka kiibilugeja kasutamise kursusi. Registreerida saab telefonil 738 7738.

Et aga mesilased oleksid ka visuaalselt identifitseeritavad, võetakse paralleelselt kasutusele ka spetsiaalsed märgised, millele on kantud mesilase nimi ja taru number.

Et märgised oleksid ka eemalt loetavad, on nad valmistatud mõõdus 2,3 x 1,4 cm.

Kuna nii suurt märgist ei ole mesilane võimeline kandma, kinnitatakse igale märgistatud mesilasele niidiga tiibade vahele heeliumiga täidetud ballooni, mis aitab mesilasel õhus püsida.

Edukat märgistamist!

Kalender

Aprill - ilmub Eesti jõudluskontrolli aastaraamat 2005

21.-23. aprill - Maamess 2005 Tartu Näituste messikeskuses

10. mai - lüpsikarja aretusväärtuste järjekordse hindamise tulemuste avaldamine koos Interbulli hindamistulemustega JKK kodulehel

15. juuni - Saarte Viss Upal

21. juuni - EPK Viss Ülenurmel

7. september - EHF Viss Luigel

JKK 2004. aasta arvudes

· teostati 220 järelkontroll-lüpsi, millest 145 olid esmakordsed ning 75 teistkordsed.

· anti välja 519 jõudlusandmete koguja tunnistust.

· korraldati 23 infopäeva klientidele

· piimaveiste jõudluskontrolli alustati 121 korral ja lõpetati 372 korral, sigade jõudluskontrolli alustati 2 korral ja lõpetati 3 korral.

· piimaproovide laborisse jõudmisest kuni vastuste postitamiseni kulus 2004. aastal keskmiselt 2 päeva.

· JKK piimalaboris analüüsiti 2004. aastal 1,15 miljonit piimaproovi, mis on 96 tuhat piimaproovi kuus. Liitritesse ümberarvutatuna on see ca 3800 liitrit kuus.

· 2004. aastal müüdi 104 268 veiste, 27 360 lamba, 7822 sigade, 756 kitsede kõrvamarki ning 21 419 veiste asendus-kõrvamarki.

· JKK piimaproovide kogumise autod läbivad iga kuu 361 piimaproovi kogumise punkti. Piimaringide pikkus kokku on 13 440 kilomeetrit.

· JKK andmebaasis oli 31.12.2004 seisuga 125 788 sea, 2 217 296 veise ja 544 kitse andmed.

· JKKs töötas 31.12.2004 seisuga 68 töötajat, kelle keskmine tööstaap oli 14 aastat.

Tööjuubelid

01.04.2005 Ludmilla Aan - 10

01.04.2005 Vaike Konga - 25

01.05.2005 Eduard Punga - 30

24.05.2005 Toomas Remmel - 5

05.06.2005 Eve Rämmar - 5

www.jkkeskus.ee
keskus@jkkeskus.ee

Jõudluskontrolli Keskus

Estonian Animal Recording Centre

Kreutzwaldi 48A, Tartu 50094

Tel 738 7700

Faks 738 7702

Piimaveiste ja kitsede jõudluskontrollialane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrollialane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762
Järvamaa klienditeenindaja	738 7751
Harju-, Hiiu-, Ida-Viru-, Jõgeva-, Valga-, Võrumaa klienditeenindaja	738 7752
Lääne-, Põlva-, Rapla-, Tartu- ja Viljandimaa klienditeenindaja	738 7753
Lääne-Viru-, Pärnu-, Saaremaa klienditeenindaja	738 7754
Põlvnemisandmed (veised)	738 7756
Geneetiline hindamine	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7735
Raamatupidamine	738 7700

Labor

Kreutzwaldi 46, 50094 Tartu

Tel. 738 7726

Fax 738 7724

Piimameetrite testimine 738 7722

Piimaproovide vastuvõtt 738 7721

Piimaringid 738 7726

Maakondade zootehnikud

Harjumaa	Maire Põhjala	Västriku 2b; Tallinn	tel 655 7250	gsm 516 7886	K 9.00-16.00
Hiiumaa	Ly Kogermann	Mäe 2; Käina	tel 463 1147	gsm 516 7815	E 9.00-14.00
Ida-Virumaa	Anna Muttik	Rakvere 27; Jõhvi		gsm 511 9264	T 10.00-15.00
Jõgevamaa	Urmas Raide	Ravila 10; Jõgeva	tel 776 0048	gsm 511 6875	E 9.00-15.00
Järvamaa	Anne Rosenberg	Prääma küla; Paide vald	tel 385 0286	gsm 510 3312	E 9.30-12.00; K 9.30-15.00
Lääne-Virumaa	Ludmilla Aan	Neffi 2; Rakvere	tel 322 7018	gsm 516 7816	E 9.00-14.00
Läänemaa	Saima Toom	Posti 30; Haapsalu	tel 473 3007	gsm 516 7872	E 9.00-16.00
Põlvamaa	Evi Prins	Puuri tee 1; Põlva	tel 799 3007	gsm 520 6231	K 10.00-13.00
Pärnumaa	Malle Unt	Haapsalu mnt. 86; Pärnu	tel 443 3120	gsm 516 7878	E 10.00-14.00
Raplamaa	Elle Meister	Kuusiku tee 6; Rapla	tel 485 5673	gsm 516 7868	E 10.00-15.00
Saaremaa	Aarne Põlluäär	Kohtu 10; Kuressaare	tel 453 1352	gsm 517 4320	K 14.00-17.00; R 9.00-14.00
Tartumaa	Urmas Raide	Kreutzwaldi 48A-215; Tartu	tel 738 7739	gsm 511 6875	1. ja 3. T 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	Lai 19; Valga	tel 764 2995	gsm 520 6231	2. ja 4. E 10.00-13.00
Viljandimaa	Aini Maalmeister	Vabaduse plats 4; Viljandi	tel 433 3713	gsm 524 0147	T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	Liiva 11; Võru	tel 782 1253	gsm 520 6231	R 10.00-13.00

Hea klient!

Jõudluskontrolli Keskus on sõnastanud oma eesmärgi selliselt: loomapidajate varustamine usaldusväärsete andmete ja kvaliteetse teenusega tõuaretustöö läbiviimiseks. Ennast kliendi rolli mõeldes, oleme viimasel kahel aastal pööranud rohkem tähelepanu kolmele asjale: usaldusväärsus, kliendikesksus ja JKK oma nägu ehk äratuntavus.

Alustame viimasest. Sageli aetakse meid segi teiste asutustega (aretusorganisatsioonid, Veterinaar- ja Toiduamet ning PRIA). Selle vältimiseks otsustasime sümbolikat laialdasemat kasutada.

Jõudluskontrolli Keskuse usaldusväärse suurendamiseks oleme rohkem kirjutanud asjadest, mis selgitavad JKKs toimivaid süsteeme (andmete säilitamine, labori ringtestid). Oleme täiustanud andmebaase erinevate kontrollisüsteemidega. Kokkuvõtvalt on need asjad, millele on JKK pööranud tähelepanu kogu oma 10 aastase ajaloo jooksul.

Kolmandaks oleme pööranud tähelepanu kliendikesksusele. JKK on rakendanud võimalikult palju uuendusi jõudluskontrolli läbiviimise lihtsustamiseks (vahelduv kontroll-lüps, lihtsustatud kontroll-lüpsi meetod 3-kordse lüpsi korral, sündmuste elektrooniline edastamine) ning piirkondlikud kontorid asuvad kliendi jaoks oluliste asutuste läheduses (ETKÜ, PRIA, Veterinaarakeskused).

Hea meel on selle üle, et selline lähenemine on parandanud teiepoolset tagasisidet ning oleme saanud uusi ja huvitavaid ettepanekuid. Loodetavasti on koostöö paranemine olnud kahepoolne.

Head koostööd soovides!

Kaivo Ilves
Jõudluskontrolli Keskuse direktor

Uudised

Balti aretuskonverents

13. ja 14. mail 2005. aastal toimus Leedu kuurortlinnas Palangas 11. Balti Aretus- ja Geneetikakonverents, millest võttis osa ka JKK esindus. Olulisemad konverentsil käsitletud teemad olid optimeeritud seleksioonistrateegiate ja molekulaargeneetilise informatsiooni kasutamine ning markerite kui valiku abimehhanismide kasutamise ja alleelide esinemissageduse võrdlus tõuti.

EAAP ja Interbulli koosolek

5.- 8. juunil 2005 toimus Uppsalas (Rootsis) EAAP (Euroopa loomakasvatatajaid ühendav organisatsioon) 56. konverents. Seekordsel konverentsil oli ligi 1000 osalejat. Eestist osalesid EPMÜ ning JKK esindajad. Konverentsi jooksul viidi läbi 35 erinevat teadusessiooni. Ettekandeid oli nii üldistel loomakasvatusteemadel kui ka loomageneetika, aretuse, pidamise, söötmise ja loomaterwise teemadel. Muuhulgas oli arutlusel Euroopa Liidu restruktureerimise ja vaba kaubanduse mõju loomakasvatusele ning toidu kvaliteedile ja -ohutusele, mahe-loomakasvatuses esinevad probleemid, loomade heaolu ja stress, aretusprogrammid, alternatiivsed võimalused loomakasvatuses jne.

EAAP konverentsi raames toimus ka järjekordne Interbulli koosolek, mille käigus esitati 43 ettekannet rahvusliku ja

rahvusvahelise geneetilise hindamise aktuaalsetel teemadel. Seekordse koosoleku eripäraks oli rahvusvahelise geneetilise hindamise 10. aastapäeva tähistava istungi läbiviimine. Selgus, et tegelikult sai ära märkida veel kaks tähtpäeva: 30 aastat esimese töögrupi moodustamisest ja 15 aastat Interbulli Keskuse loomisest.

Uued märgistamistangid

Jõudluskontrolli Keskusest on võimalik osta uut tüüpi märgistamistange. Võrreldes kasutusel olevate tangidega avanevad uued tangid automaatselt pärast kõrvamärgi paigaldamist. Uued tangid võiksid huvi pakkuda suurte farmide spetsialistidele, kes peavad päeva jooksul märgistama palju loomi. Füüsiliselt oleks nende tangide kasutamine palju kergem. Uute tangide hind on 710 krooni.

Possule üleminekust

JKK 2005. aasta projekt "Üleminek db-Planerilt Possule" on käivitunud. Läbi on viidud kolm Possu programmi koolitust. Koolitusel on osalenud kaheksateistkümne farmi spetsialistid. Esimese poolaasta lõpuks töötab Possu programmiga kakskümmend kaks farmi ehk 45% jõudluskontrollis olevatest farmidest. Järgmine koolitus on planeeritud augustikuuks ja see toimub Saaremaa farmidele.

Asenduskõrvamärkide eest tasumine

Asenduskõrvamärke tellides saate need kätte postkontorist lunasumma tasumisel, mis sisaldab nii kõrvamärkide maksumust kui ka saatekulu, millele lisandub Eesti Posti teenustasu 6 krooni. Näide: üks kõrvamärk 18 krooni + lunasumma 19 krooni + Eesti Posti teenustasu 6 krooni = 43 krooni. Pakis on arve, millele on trükitud "Käesolev arve on tasutud lunasummana Eesti Postile". See tähendab, et arve on Teil postkontoris juba tasutud ja seda enam **uuesti meile maksma ei pea**.

Arveldamine JKKga

Viimasel ajal on kliendid meilt korduvalt küsinud, miks ülekanded JKKsse ei jõua? Maksekorralduse blanketti täites jälgige, et sinna oleks kindlasti märgitud viitenumber **2800047287** ja et makse saajaks oleks **Rahandusministeerium** ka siis, kui lasete maksekorralduse täita panga töötajal! Vastavate rekvisiitide puudumisel Teie ülekanded JKKsse ei jõua. Palume Teil olla hoolsad, kuna mittekorrekselt täidetud maksekorraldused meieni ei jõua ja arve maksetähtaja möödudes kaob ka Teie piimaproovidelt saadav soodustus.

Robustsed sead - sigade seksiooni põhiteema 56ndal EAAP 2005 konverentsil

5 - 8 juuni 2005 toimus Uppsalas (Rootsi) **56. EAAP** aasta-konverents.

Sigade aretuse seksioonis oli peateemaks robustsete sigade aretus kümne ettekandega ja ühe stendiettekandega. Tutvustati uuringuid ja nägemusi robustse sea ehk tugeva, tootmises vastupidava suguse säilitamise-aretamise teemadel. Robustsed sead suudavad paremini vastu pidada muutuvates keskkonna tingimustes, haigustekitajatega võitlemisel ja pidevale inimese vahelesegamisele sigade loomulikule käitumisvajadusele. Tasakaalustamata aretuseesmärgid ja loomuliku valiku puudumine võib suurendada riski, et väheneb loomade geneetiline võime ümbritsevate tingimustega kohaneda. Sellise riski vähendamine peaks olema alati sisse kodeeritud igasse aretusprogrammi. Milline peaks olema robustne siga sõltub paljudest asjadest: tootmissüsteemist, tootmistasemest, geneetilisest valikust, haigustele vastuvõtlikkusest jms. Võimalikud lahendused: 1. kaitse ohtude eest (haiguste lävi, kujunda haiguste tsoonid jms), geneetiline potentsiaal (vali haigusresistentseid loomi), õpi pidevalt (vaksineeri, muuda tootmissüsteemi, kujunda interfloorat, uuenda lauda sisustust); 2. aita sigadel kohaneda (loo sigalas õige mikrokliima); 3. jälgi sigade käitumist ja väldi kroonilist stressi. Patoloogiline käitumine võib tekkida tootmissüsteemist, tootmistasemest, geneetilisest valikust. Kaitse oma loomi pidevate stressorite eest ning tee õiget geneetilist valikut.

USA teadlased tegid uurimuse emiste pikaealisuse kohta farmis. Veenduti selles, et emise kasutamisel tootmises lühikest aega tõuseb karjauuenduse maksumus uute loomade transpordi, uue looma ostu jms. arvel. Tekib probleem aklimatiseerumisega, suureneb haiguste risk jne. Emise karjaspüsümise uuringus võeti arvesse tõug/tõu liin, emiku seljapeki paksus, ööpäevane juurdekasv, lihassilma läbimõõt ja suguküpsuse vanus. Neile efektidele lisandus sündinud põrsaste arv, seljapeki paksus enne poegimist, seljapeki paksuse vähenemine ja söödakasutus imetamisperioodi jooksul. Tulemused näitasid, et suguküpsuse saavutamise vanus, imetamisperioodi aegne söödakasutus ja seljapeki vähenemine on kõige tugevamalt seotud emiste karjas püsimisega. Hiline suguküpsus, madal söödakasutus ning suur seljapeki vähenemine imetamisperioodi ajal viitavad emise kiirele karjast välja minekule. Kuid need faktorid polnud karjaspüsimisega lineaarses seoses, vaid enamasti avaldasid tugevat mõju emiste karjas püsimisele äärmuslikumad näitajad. 30 – 35% emistest viidi karjast välja taastootmisprobleemide tõttu, 15 – 20% vanuse, 15 – 20% kehva jõudluse ning ülejäänud sead muude probleemide tõttu.

Rootslased tutvustasid aretust osteokondroosi vastu. Osteokondroosi hindamine võtab vaid 3 – 4 lisaminutit tapamajas, kui lihakeha on juba lahti lõigatud. Hinnatakse küünar- ja põlveliigeseid. Lahtilõigatud koodi otsast lüüakse kild välja ning seejärel hinnatakse kõhre paksust kuue punkti süsteemis (0 – kahjustusi pole; 5 – palju kahjustusi). Antud informatsiooni kasutatakse aretusväärtuste hindamisel juba 1988. aastast eesmärgiga tasakaalustada mittesoovitavaid geneetilisi korrelatsioone osteokondroosi ja jõudluse vahel. Traditsiooniline kuldil järglaste ja õvede testimine jaamas lõppes Rootsis 2000. aastal. Nõrkade jalgade sündroom puudutab mitut eetilist aspekti (valu ja ebamugavus), samuti ka majanduslikke aspekte (nt. madalam toodang ebamugavuse tõttu, emiste varane prakeerimine). Nõrkade jalgade sündroom on põhjustatud mitmest asjaolust, millest üks on osteokondroos. Leiti mittesoovitav positiivne geneetiline korrelatsioon

osteokondroosi ja ööpäevase juurdekasvu vahel. Seega osteokondroos on kiiresti kasvavate sigade probleem. Teisisõnu osteokondroos peaks olema aretuskeemides arvestatud kas otseselt või kaudselt aretusväärtuste arvutamisel. Aretusprogrammides, kuhu on juba aretusväärtuste hindamisse kaasatud testitud sigade lihakehade hindamine, on osteokondroosi hindamist võimalik juurutada väga väikeste lisakulutustega. Elusloomade radioloogiline läbivaatus oleks alternatiiv, kuid see eeldab suuri lisakulutusi kalli aparatuuri soetamisel. Samas, kuna osteokondroos on seotud ka teiste tunnustega, siis tuleks aretusväärtuste hindamisel võtta arvesse ka teisi välimiku tunnuseid.

Robustse sea aretamise valguses uuriti **rootslaste** poolt ka emiste pikaealisust. Suur karjauuenduse osakaal on tänapäeval nii eetiline kui ka majanduslik probleem. Emiseid, keda prakeeritakse enne kolmandat poegimist, on ebamajanduslik pidada. Maksimaalne karjasoleku aeg on erinevate uurimuste järgi erinev, kuid üldine seisukoht on, et emis peaks andma vähemalt **viis** pesakonda. Kuid suur osa emiseid läheb karjast välja varem. 15 – 20% väljaläinud emistest on poeginud vaid korra. Keskmise poegimiste arv väljaminekul on tootmisfarmides 3,1 – 4,6 (Eestis oli 2004. a. keskmiselt 3,5) pesakonda.

Aastane karjauuenduse osakaal varieerub 43 – 60%, kuid see on farmiti väga erinev. Planeeritud prakeerimistest, nagu näiteks prakeerimine vanuse või madala toodangu tõttu, tõuseb emiselt saadud pesakondade arv. Emiste mitteplaneeritud prakeerimine leiab aset enamasti noorte emiste puhul, kus põhjuseks on taastootmise ja jalgade probleemid. Kõige sagedasemaks prakeerimispõhjuseks Rootsis ongi probleem viljastumisega, mis moodustab ühe kolmandiku teistest väljaminekul põhjustest. Jalgade nõrkus ja muud liikumishäired moodustavad 11-14%, madala toodangu tõttu prakeeritakse 10 – 21% emistest.

Samuti leiti, et emise prakeerimispõhjuste erinevus karjade lõikes ja poegimiste arv väljaminekul annab igas karjas talle omanäolise „mustri“. Emiste prakeerimispõhjuste erinevus karja tasandil on tingitud mitmetest faktoritest, nagu majandamistase, pidamisviisid, tervislik seisund ja prakeerimispoliitika.

Norra aretajad on seadnud norra landrassi aretuseesmärgiks robustsuse ja „superemise“ aretuse. Selleks on nad võtnud oma aretusprogrammi sellised tunnused nagu elujõulisus, pesakonna suurus, taastootmine ja emaomadused.

Elujõulisuse hinne saadakse välimiku ja osteokondroosi esinemisest esi- ning tagajalgadel. Norras hinnatakse osteokondroosi seemendusjaama kuldil (pool)õvedel ning suguemikutel ja -emistel. Aastas hinnatakse ca 2000 looma. Välimikku hinnatakse kõigil testkultidel ja tiinetel emikutel (~1800 kultil ja ~5800 emikut aastas). Välimikku hinnatakse kuue punkti süsteemis, kus madalaim väärtus on parim väärtus. Lõplik välimiku hinne antakse 19 tunnuse baasil, mis on indeksis kaaludega vastavalt nende mõjule pikaealisusele. Pesakonna suuruse puhul võetakse hindamisel aluseks elusalt sündinud põrsaste arv esimeses, teises ja kolmandas pesakonnas. Taastootmise puhul hinnatakse esmaseemendusvanust ning vaba perioodi pikkust. Emaomaduste hindamiseks kaalutakse baasaretus- ja paljundusfarmides kõiki sündinud põrsaid individuaalselt 3 nädala vanuselt (~90 000 põrsast aastas). Lisaks tuleb ka info välimiku hindamisest udara ja nisade kohta. Seega ema omadustest hinnatakse nisade arvu, I, II, III pesakonna massi kolmandal nädalal.

Merle Kruus

Biomeetria sektori peaspetsialist

Ülevaade Leedu loomakasvatusest

13. ja 14. mail 2005. aastal toimus Leedu 11. Balti Aretus- ja Geneetikakonverents. Konverentsil osalejad said ülevaate ka Leedu loomakasvatusest ja aretusest.

Jõudluskontrolli ning aretusväärtuste hindamisega Leedus tegeleb Leedu Põllumajanduse Informatsiooni ning Maa- ja loomakasvatuse Keskus. Tõuraamatuid peavad aretusühingud. Leedus on 233 veiste aretusfarmi, 49 sigade aretusfarmi, 56 hobuste-, 18 lamba-, 7 kitse-, 6 karuslooma-, 11 küüliku- ning 9 lindude aretusfarmi. Aretatakse 17 erinevat piimatõugu, 8 lihatõugu, 8 seatõugu, 9 hobusetõugu, 12 lambatõugu, 3 kitsetõugu. Peamised aretustöö eesmärgid on järjekindla valiku efektiivsus, oma aretusmaterjali geneetilise potentsiaali kasutamine, produktiivsuse suurendamine ning kasulike tunnuste arendamine.

Sigade aretuse ja jõudluskontrolli koordineerimisega tegeleb Leedus riiklikult toimiv sigade katsejaam. Leedu 49 aretusfarmis on kokku 6400 emist, nendest 31% moodustab leedu valge tõug. 2004. aastal saadi keskmiseks pesakonna suuruseks 10,9 pörsast ja aastas saadi emise kohta keskmiselt 1,8 pesakonda.

Leedus on 8 kunstliku seemenduse jaama, kus aastas müüakse 135 000 doosi kuldi spermat.

Seakasvatusele on iseloomulik väga paljude tõugude kasutamine. See tuleneb sellest, et erinevatest riikidest pärit jorkshiri ja landrassi sugulastõuge käsitletakse Leedus kui omaette tõugusid. Neljakümne üheksas aretusfarmis kasvatatakse kaheksat erinevat tõugu sigu. Aretuslikud tulemused lihavaliteedi osas on aastatega liikunud paremuse poole ja praeguseks kuulub lihatõöstustesse müüdid sigade lihakehadest 70% SEUROP süsteemi alusel S, E ja U klassi. Eesti sigadele suudab vähesel määral aretuslikku konkurentsi pakkuda Leedus kasvatatav Taani landrassi, kelle Piglog 105-ga mõõdetud pekikaksused olid 11,3 - 11,7 mm ja seljalihase läbimõõt 54,5 mm. Ülejäänud tõugude pekikaksus oli vahemikus 12,9 - 18,3 mm, seljalihase läbimõõt aga 44,9 - 49,5 mm. Juurdekasvud katsejaama perioodil jäid vahemikku 450 - 620 g/ööpäevas. Need andmed pärinevad rootslase, prof. Nils Lundeheimi ettekandest konverentsil, kes on uurinud katsejaama andmete põhjal Leedu seatõugude arengut ja erinevate tõugude ristamisel saadud tulemusi. Erinevalt Eestist töötavad Leedus siiani seakasvatuse kontrollkatsejaamad. Samas on aga Leedus probleeme jõudlusandmete kogumisega kesksesse andmebaasi, mistõttu ei toimu ka sigade süsteemset geneetilist hindamist. Esimesed katsetused geneetilise hindamise valdkonnas toimusid 2004. aastal.

Eesti ja Soome 2004. aasta sigade jõudlusandmete võrdlus

Soomes on jõudluskontrollis 498 farmi. See arv on umbes kümme korda suurem kui Eestis, kuid tendents on jõudluskontrolli all olevate farmide arvu vähenemise suunas: aastaga vähenes farmide arv 18%. Ka Eestis on sama tendents - farmede arv väheneks jäänud 11%. Soomes on keskmine farmi suurus 67 emist, mis on üle nelja korra väiksem kui Eestis. Seetõttu on Soomes jõudluskontrollis olevate sigade arv ainult 2,5 korda suurem kui Eestis.

Kui võrrelda toodangutulemuste erinevusi tõugude osas, siis Soomes on nii jorkshiri kui ka maatõugu emistel sündinud pesakonnas kokku 11,7 pörsast. Eestis on vastavad arvud veidi madalamad - 10,8 ja 10,4. Nii nagu Eestiski kasvatatakse Soomes nii puhtatõulisi kui ka ristandemiseid. Protsentuaalselt on

Soomes maatõugu emiseid 27%, jorkshiri emiseid 26%, nende tõugude ristandemiseid 39%. Samuti on seal ka muid tõugusid, mis moodustab 8% kogu emiste arvust. Kui võrrelda emiste väljamineku põhjuseid, siis mõlemas riigis läheb karjast välja kõige rohkem emiseid jalgade haiguste ja vigastustega, sellele järgnevad tiinestumisega seotud probleemid.

Mõlemad riigid kasutavad jõudlusandmete võrdlemiseks farmides nn edugruppide trükiseid. Need on aga koostatud erinevatel põhimõtetel, mistõttu neid omavahel võrrelda ei saa. Soomes on farmid jagatud kolme edugruppi. Jagamisel on aluseks võetud võõrutatud pörsaste arv aastaemise kohta. Esimesse edugruppi kuuluvad farmid, kellel on aastaemise kohta võõrutatud rohkem kui 21,5 pörsast, teise gruppi kuuluvad farmid, kellel on võõrutatud aastaemise kohta 21,4 - 17,5 pörsast ja kolmandasse farmid, kus vastav näitaja on väiksem kui 17,5. Soome edugruppide järgi võrdlust tehes peab teadma, et farm kuulub kõikide oma näitajatega ühte ja samasse gruppi. Eestis on edugruppid koostatud igat näitajat eraldi arvesse võttes. See tähendab seda, et farm võib olla iga jõudlusnäitajaga erinevas edugrupis. Selline edugruppidesse jagamine annab võimaluse farmeril aru saada oma farmi kitsaskohtadest. Samas näeb ta ka seda, millise jõudlusnäitajaga on ta edukas. Parimates Soome farmides võõrutatakse aastaemise kohta 26,4 pörsast, poegimisprotsent on 87,8%, imikpörsaste hukkumine 9,1%. Eesti parimate farmide näitajad olid vastavalt 25,5; 87,7% ja 2,5%.

Näitaja	Eesti *	Soome **
Farmide arv	54	498
Keskmine emiste arv karjas	278	67,1
Sündinud pörsaid kokku aastaemise kohta	24,5	24,3
Võõrutatud pörsaid aastaemise kohta	19,7	18,9
Poegimiskordade arv väljaminekul	3,5	3,4
Kokku sündinud pörsaid pesakonnas	11,5	12
Võõrutatud pörsaid pesakonnas	9,2	9,5
Surnult sündinud pörsaid %	2,7	8,8
Imikpörsaste hukkumine %	13,2	13,0
Esmaspoegimise vanus päevades	361	376
Kokku päevi pesakonna kohta	175,6	171
Imetamisperioodi pikkus	32,8	35

* Jõudluskontrolli aastaraamat 2004

** Soome riikliku jõudluskontrolli tulemused ajakirjast "Sika" 3 2005.

Külli Kersten
Sigade ja muude loomade
sektori juhataja

Allflexi märgistusvahendite hinnad

JKK pakub seakasvatajale soodsa hinnaga kahepoolseid kõrvamärke, mis on valmistatud Prantsusmaal firmas Allflex. Täiskasvanud sea kõrvamärke on nelja erinevat värvi - kollast, sinist, punast ja rohelist. Erinevat värvi kõrvamärke kasutades saab laudas lihtsalt eristada näiteks puhtatõulisi emiseid ristandemistest.

Märgistusvahendite hinnad (koos käibemaksuga):

Täiskasvanud sea kõrvamärk	tk	6.00
Pörsa kõrvamärk (nn. nõõp)	tk	5.00
Marker	tk	65.00
Märgistamistangid	tk	280.00
Tift	tk	35.00

Kõrvamärke on võimalik osta maakonna zootehnikute käest, JKK Tartu kontorist või tellida telefoni teel. Saatmiskulu on vastavalt Eesti Posti hinnakirjale. Maakondade zootehnikute kontaktandmed leiab viimaselt leheküljelt.

Täiendav informatsioon: Helve Vares, tel. 738 7762

Talgud Häädemeestel

Kõik me ilmselt mäletame jaanuaritormi käesoleval aastal - neid õudusi ja jubedusi, mida ta kaasa tõi. Pole kellelegi uudiseks, et enimkannatanud piirkonnaks oli Pärnu ja Pärnumaa, kus asub ka Häädemeeste vald ja Rannametsa küla. JKK töötajad otsustasid aidata hädasolevaid Jõudluskontrolli Keskuse kliente ning meie "hädaabibrigaad" suundus laupäeval, 23. aprillil talgutöödele Urmas Kolla ja Heino Vesiku juurde.

Kohapealne pilt tekitas kõhedust. 1969. aastal oli randa ehitatud tormi ja liigvee kaitseks rannakaitse vall ja mõlemale poole valli istutatud 70ndate keskel ka tuulekaitseriba. Kõik see oli omavahel segi pööratud, puud üles juuritud ja õnnetud karjaaiad nende alla mattunud. Meie ülesandeks saigi aegade üles otsimine ja puhastamine mahakukkunud puudest niipalju kui võimalik. Tänu mootor-saagidele ja usinatele kätepaaridele see ülesanne kahes talus ka peaaegu täideti. Tööd sai alustatud kell kümme hommikul ja lõpetati kell neli. Vahepeal oli kohalik vallavalitsus organiseerinud meile väga maitsva talgusupi. Ka kaasas olnud lapsed pidasid ühes meiega vastu terve pika tööpäeva. Päev oli küll väga väsitav, aga tänu meeldivale brigaadile tõsiselt tõine ja meeldiv.

Pärast tööpäeva lõppu näitas Ene Hunt meile oma herefordi karja, millest kahjuks kõik loomad ei elanud tormi üle.

Loodame, et meie tagasihoidlik ettevõtmine jättis meeldiva mälestuse nii talgulistele kui rannarahvale.

Aarne Põlluäär
Väliteenistuse osakonna
zootehnik-peaspetsialist

Uued töötajad

Alates 13. juunist töötab JKK Jõgeva- ja Tartumaa piirkonna zootehnikuna Merle Lillik, 4. juulist tuleb meile pearaamatupidajana tööle Liidia Vardja ning 11. juulist on Lääne- ja Raplamaa piirkonna zootehnikuks Maila Kirs.

Aretusseminar

3. - 4. novembril 2005. aastal korraldab Jõudluskontrolli Keskus seminari, mille põhiteemadeks on lüpsikarja üldindeksi kujundamise ja kasutamise ning karja taastootmisega seonduvad teemad. Seminari peaesineja on JKK biomeetria sektori juhataja Mart Uba. Seminar toimub Pühajärve Puhkekeskuses ning seminarist osavõtt on tasuline. Täpsem informatsioon seminarile registreerimise kohta ilmub augustis.

Kalender

9. august - lüpsikarja aretusväärtuste järjekordse hindamise tulemuste avaldamine koos Interbulli hindamistulemustega JKK kodulehel
8. september - EHF Viss Luigel

Muhedat

Hetkel karjasolevatel lehmadel on kõige rohkem registreeritud järgnevaid nimesid:

Nimi	Arv
Mooni	365
Täpi	354
Mustik	306
Kirjak	304
Kalli	297
Kulla	277
Tuti	259
Roosi	252
Maali	248
Mirdi	247

Tööjuubelid

01.07.2005 Vello Roo - 35
17.08.2005 Anton Ojaste - 15
01.09.2005 Aino Vaikmaa - 25
22.09.2005 Grista Kuuskla - 25
24.09.2005 Lea Käärik - 25

www.jkkeskus.ee
keskus@jkkeskus.ee

Jõudluskontrolli Keskus
Estonian Animal Recording Centre

Kreutzwaldi 48A, Tartu 50094

Tel 738 7700

Faks 738 7702

Piimaveiste ja kitsede jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762
Järvamaa klienditeenindaja	738 7751
Harju-, Hiiu-, Ida-Viru-, Jõgeva-, Valga-, Võrumaa klienditeenindaja	738 7752
Lääne-, Põlva-, Rapla-, Tartu- ja Viljandimaa klienditeenindaja	738 7753
Lääne-Viru-, Pärnu-, Saaremaa klienditeenindaja	738 7754
Põlvnemisandmed (veised)	738 7756
Geneetiline hindamine	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7735
Raamatupidamine	738 7700

Labor

Kreutzwaldi 46, 50094 Tartu

Tel. 738 7726

Faks 738 7724

Piimameetrite testimine	738 7722
Piimaproovide vastuvõtt	738 7721
Piimaringid	738 7726

Maakondade zootehnikud

Harjumaa	Maire Põhjala	Västriku 2b; Tallinn	tel 655 7250	gsm 516 7886	K 9.00-16.00
Hiiumaa	Ly Kogermann	Mäe 2; Käina	tel 463 1147	gsm 516 7815	E 9.00-14.00
Ida-Virumaa	Ludmilla Aan	Rakvere 27; Jõhvi		gsm 516 7816	2. ja 4. T 10.00-14.00
Jõgevamaa	Merle Lillik	Ravila 10; Jõgeva	tel 776 0048	gsm 516 7868	E 9.00-15.00
Järvamaa	Anne Rosenberg	Prääma küla; Paide vald	tel 385 0286	gsm 510 3312	E 9.30-12.00; K 9.30-15.00
Lääne-Virumaa	Ludmilla Aan	Neffi 2; Rakvere	tel 322 7018	gsm 516 7816	E 9.00-14.00
Läänemaa	Maila Kirs	Posti 30; Haapsalu	tel 473 3007	gsm 516 7872	K 9.00-15.00
Põlvamaa	Evi Prins	Puuri tee 1; Põlva	tel 799 3007	gsm 520 6231	K 10.00-13.00
Pärnumaa	Malle Unt	Haapsalu mnt. 86; Pärnu	tel 443 3120	gsm 516 7878	E 10.00-14.00
Raplamaa	Maila Kirs	Kuusiku tee 6; Rapla	tel 485 5673	gsm 516 7872	E 9.00-15.00
Saaremaa	Aarne Põlluäär	Kohtu 10; Kuressaare	tel 453 1352	gsm 517 4320	K 14.00-17.00; R 9.00-14.00
Tartumaa	Merle Lillik	Kreutzwaldi 48A-215; Tartu	tel 738 7739	gsm 516 7868	1. ja 3. T 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	Lai 19; Valga	tel 764 2995	gsm 520 6231	2. ja 4. E 10.00-13.00
Viljandimaa	Aini Maalmeister	Vabaduse plats 4; Viljandi	tel 433 3713	gsm 524 0147	T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	Liiva 11; Võru	tel 782 1253	gsm 520 6231	R 10.00-13.00

Hea klient!

Suvi on jällegi möödunud ning ettevalmistused talveks käimas. 2005. aasta suve märksõnaks on kindlasti uued laudad, millega loomulikult on kaasnenud uue tehnoloogia kasutuselevõtt. Selline kiire areng esitab Jõudluskontrolli Keskuse tööle üha suuremaid nõudmisi, mida tänasel päeval õnneks ka täita oleme suutnud. Jõudluskontrolli Keskuse sooviks on uuenduste võimalikult lai praktikas rakendamine, mis omakorda annab võimaluse arenguks ning koostöö parandamiseks.

Jõudluskontrolli Keskuse ja Teie vahelise hea koostöö näiteks on peagi lõppev pikaajaline projekt, mille eesmärk on seakasvatajatele uue andmehõive programmi Possu loomine ning seni kasutusel olnud DB-planeri väljavahetamine. Tänapäevaks oleme jõudnud Possu programmi koolitusteni ning meeldiva üllatusena tõdenud, et pärast koolitusi on programm aktiivselt kasutusele võetud. Possu soe vastuvõtt seakasvatajate poolt on tõestus, et Possu loomisega seotud inimesed on teinud õiget ja vajalikku asja ning mis peamine – nad on teinud seda hästi.

Lisaks kiirele tehnoloogilisele arengule on hea meel tõdeda, et sellel aastal saavutati loomanäitustega uus tase (rekord) – eesti punase tõu ja eesti holsteini tõu kaunimaks osutunud lehmad tulevad ühest farmist. See on tunnustus tehtu eest ning lisades sinna korralikud toodangunäitajad, tuleb teha aupaklik kummardus Tartu Agro inimestele.

Eestis toimuva arengu võttis tunnus-tava mõtteteraga kokku Luige näitust külasthanud hollandlane Coen van Rosmeulen: "Eesti on saavutanud taseme, kus tuleks hollandlasi Eestisse õppereisile tuua".

Kaivo Ilves
Jõudluskontrolli Keskuse direktor

Lammaste ja kitsede märgistamise kord

Alates 10. juulist 2005 kehtib uus lammaste ja kitsede märgistamise kord.

Uue korra järgi toimub lammaste ja kitsede märgistamine ja registreerimine Euroopa Nõukogu 17. detsembri 2004. aasta määruse 21/2004 nõuete kohaselt. Lisaks seni kasutusel olnud ühele kõrva-märgile on vaja loomale, kes on sündinud alates 9. juulist 2005. aastal, paigaldada teine identifitseerimisvahend. Sisuliselt tähendab see kohustust kasutada teise märgisena kas teist kõrvamärki, tätoveeringut, kitse sõrgatsile kinnitatavat tähist või elektroonilist transponderit.

Lammas ja kits tuleb märgistada kuue kuu jooksul alates looma sündimise päevast, aga igal juhul enne, kui loom viiakse ühest karjast teise või tapamajja. Siiani kehtis kohustus märgistada lammas ja kits 20 päeva jooksul alates looma sündimise päevast.

Uus kord ei välista märgistamise jätkamist seni kehtinud 20 päeva jooksul. Varasem märgistamine on kindlasti otstarbekam tõukarjades ning nendes farmides, kus peetakse lambaid ja kitsi nende turustamise eesmärgil ning kus on oluline loomade põlvnemisandmete jälgitavus.

Jõudluskontrolli Keskus (JKK) pakub loomapidajatele lammaste ja kitsede kõrvamärgikomplekte, mis koosnevad kahest identsest kõrvamärgist. Kõrvamärgipaar maksab 12 krooni (hind on koos käibemaksuga).

Loomapidajad, kellel on osa varem ostetud plastkõrvamärkidest kasutamata, saavad JKKst tellida sama registrinumbrit kandva teise kõrvamärgi. Teise kõrvamärgi hind on 5.50 (koos käibemaksuga). Olemasolevale kõrvamärgile teise sama registrinumbriga kõrvamärgi tellimiseks peab loomapidaja esitama JKKle kirjaliku taotluse, kus on ära näidatud registrinumbrid, millistele soovitakse tellida teine kõrvamärk. JKK kontrollib, kas nimetatud kõrvamärgid on müüdnud taotluse esitanud isikule ning kas nimetatud kõrvamärgid ei ole juba põllumajandusloomade registris registreeritud. JKK tellib nimetatud märgid firmalt Allflex ning väljastab saabunud kõrvamärgid posti teel lunapakina.

Enne 10. juulist 2005. aastal sündinud lammast ja kitse ei pea uuesti märgistama ega registreerima. Lamba või kitse kõrvamärgi kadumise või loetamatuks muutumise korral väljastab JKK loomapidajale sama registrinumbriga kõrvamärgi – enne 10. juulist sündinud lammaste ja kitsede puhul ühe kõrvamärgi, alates 10. juulist sündinud lammaste ja kitsede puhul vastavalt vajadusele kas ühe või kaks asenduskõrvamärki.

Uued rekordid

Sellel aastal on päevalüpsi rekordeid püstitatud ja purustatud juba mitu korda. Juulikuus ületasid kaks Põlva Agro OÜ lehma 2004. aastal Põlva Agro OÜ lehma Võlu (reg.nr. 1201284) püstitatud rekordi 67,9 kg. Uueks rekordiks jäi lehm Siiru (reg.nr. 1201758) lüpsitud 70,5 kg piima päevas. Septembrikuus purustati see rekord aga tervelt 6,3 kilogrammiga. Põlva Agro OÜ lehm Hesa (reg.nr. 549518) lüpsis septembri kontroll-lüpsil 76,8 kg.

Põlva Agro OÜ lehm Minna (reg.nr. 542707) püstitas uue eesti punase tõu 305-päevase laktatsiooni piimatoodangu rekordi. Minna neljanda laktatsiooni toodang oli 14 198 kg piima.

Eesti holsteini tõu VISS

8. septembril 2005 toimus Luigel 16. holsteini tõugu veiste näitus-konkurss VISS 2005. Ka sel konkursil autasustas Jõudluskontrolli Keskus esmaspoeginud lehmade klassi võitjate omanikke. Esmaspoeginud lehmade klassi I koha pälvis AS Tartu Agro lehm Freia (reg.nr. 4517795), II koha OÜ Väätša Agro lehm Nena IV (reg.nr. 4041900) ja III koha OÜ Raikküla Farmer lehm Melon (reg.nr. 394329). Lehm Freia pälvis ka eesti holsteini tõu VISS 2005 tiitli.

Possu seemendusjaamas

Possu projekti raames sai endale Possu ka ETSAÜ Tartu seemendusjaam. Possu abil on võimalik seemendusjaamas registreerida kuldi sperma kohta käivaid andmeid ja teostada esmast analüüsi jms. Samas loodi ka elektrooniline andmevahetus JKK ja seemendusjaama vahel.

Debatt kultide kastreerimise ümber

Põllumajandusloomade pidamisel, aretamisel, põllumajandus-saaduste tootmisel jms. pööratakse üha rohkem tähelepanu loomade kohtlemisele ja nende heaolule. Enamuse põllumajandusülikoolide õppeprogrammidesse kuulub loomade heaolu uurimine. Sellega tegelevad nii loomakaitsjad kui ka muud nn. „rohelistes“ tegelased. Loomade heaolu juures on kindlasti üheks kõige olulisemaks faktoriks valu. Loom ei tohiks kannatada valu.

Viimasel ajal on Euroopa seakasvatusektoris kõneainet pakkunud sigade kastreerimine. Loomakaitsjad leiavad, et kastreerimine on põrsale väga hirmus ja valulik protseduur lisaks teistele põrsa esimese 24 elutunni jooksul toimuvatele rutiinsetele protseduuridele (sündimine, hammaste lõikamine, kastreerimine, saba kõndistamine, vaksineerimine, kõrvade sälkimine jms.).

Ligikaudu 85% 120 miljonist kuldist, mis tapetakse aastas 25 Euroopa Liidu riigis, kastreeritakse juba noorelt. Ainult mõnedes riikides on kastreerimine täiesti (Inglismaa ja Iirimaa) või osaliselt (Hispaania, 60% kultidest peab jääma kastreerimata) keelatud, mistõttu tootmiskulud on madalamad ja kastreerimata kultide lihakehad on seetõttu taisevad. Vaatamata nendele eelistele, kasutatakse kastreerimist väga laialdaselt just nuumsigade tootmiseks ülejäänud riikides, et vältida lihal kuldilõhna ja -maitset. Kuldi lõhna põhilised põhjustajad on andosteroon, testikulaar steroid ja skatool – jämesoolest pärit trüptofaani laguprodukt.

Tänapäeval kastreeritakse ilma tuimestuseta ja seetõttu on see protseduur seale väga valulik. Loomade heaolu eest võitlejad avaldavad sealihatootjatele järjest rohkem survet kastreerimisest loobumiseks. Norras kehtestati hiljuti seadus, mis keelab kastreerimise ilma tuimestuseta või valuvaigistiteta ja kastreerimine keelustatakse üldse alates 2009. aastast. Šveits kaalub momendil samasuguse otsuse tegemist. Euroopa Liidu direktiivis 2001/93/EC on kirjas: „Kui kastreerimine leiab aset hiljem kui kuldi seitsmendal elupäeval, siis võib seda teha vaid veterinaari poolt kohalikku tuimestust ja lisaks ka pikaajalist valuvaigistit kasutades.“. Kastreerimata peab teiste meetoditega kui „kudede rebimine“.

Isegi neis vähestes riikides, kus juba praegu kastreerimist ei teostata, pole tööstusel praktilist lahendust, kuidas uue olukorraga toime tulla. „Mitte kastreerivates riikides“ on tõusnud rahulolematust, sest suurenenud tapasaagisega lihakehadel esineb sagedamini ka kuldi lõhna ja maitset.

Esimene võimalik viis jätkata sigade kastreerimist, oleks kasutada vähem valulikke protseduure:

1) Kirurgiline kastreerimine koos kohaliku tuimestuse ja pikaajaliste valuvaigistitega võib olla üheks pakutavaks alternatiiviks, kuid vaid juhul, kui farmeritele on lubatud neid tooteid kastreerimisel kasutada ja selle maksumus (lisatöö ja ravimid) osutuvad mõistlikuks.

2) Immunokastreerimine näib üsna lootustandev, kui selle meetodi efektiivsust saaks tõsta. Selle meetodi kasutamisel on veel ebakindlust, kuna esineb vaktsiinile mittealluvaid sigu. Rolli mängib ka vaktsiini maksumus, võimalikud loomade tervistkahjustavad kõrvalmõjud ning üldsuse aktsepteeriv suhtumine meetodile.

3) Kontrollides söötmist ning kuldi pidamistingimusi, saab vähendada skatooli, kuid samas ei avalda see suurt mõju androsteroonist tingitud kuldi lõhnale.

4) Kuldi lõhna geneetilisele kontrollile saab mõelda vaid juhul, kui tehakse selektsiooni geenimarkerite abil. Taoliste

markeritele on juba leitud head kandidaadid, kuid endiselt vajab see veel põhjalikke uuringuid.

Kastreerimise lõpetamist pole ette näha seni, kuni pole selget lahendust leitud kuldi lõhna probleemile. Kultide kirurgilise kastreerimise keelustamise rakendamise praktikasse on üsna keeruline. Kuid juba on mõned head potentsiaalsed võimalused, kuidas seda probleemi lahendada. Need vajavad aga veel edasist uurimist.

Toome siinkohal ära kaalumisel olnud võimalikud kirurgilise kastreerimise alternatiivid:

- kirurgiline kastreerimine valuvaigistitega;
- mittekirurgiline kastreerimine: munandikoe kahjutustamine keemiliste ainetega, välispidiste hormoonide manustamine, immunokastreerimine – vaksineerimine suguküpsuse vastu;
- tapmine enne suguküpsuse saavutamist;
- kulte ja emiseid nuumata üksteisest eraldi;
- sigurijuure söötmine;
- geneetiline valik hilisema suguküpsuse suunas;
- spermide separeerimine;
- lihakehade sorteerimine tapamajas.

FVE (Euroopa Veterinaaride Föderatsiooni) praegune seisukoht on: kirurgilise kastreerimine tuleks ümberhinnata. Vajadus kastreerimiseks praegusel hetkel on endiselt olemas, kuna pole efektiivseid „kuldi lõhna“ vastu võitlemise meetodeid.

FVE soovitusel tuleks kastreerimine ilma esmase valuvaigistita ära keelata. Samas tunnustatakse, et see ei saa toimuda silmapilkselt, vaid võtab veidi rohkem aega, kuigi töö selles suunas peaks käima juba praegu. Lisaks vajalikele teadusuuringutele peaks sealihatootjate seas alustama informatsiooni jagamist kastreerimisest loobumise kohta, millel on palju häid külgi (heaolu, parem liha kvaliteet, keskkonna efekt).

Kastreerimine keelustatakse niipea, kui on väljatöötatud realistlikud, eetilised ja praktilised alternatiivid.

Lühidalt refereeris teadusartiklites avaldatud

Merle Kruus

Biomeetria sektori peaspetsialist.

Ülevaade Iirimaa seakasvatusest

Seakasvatavate 2005. aasta õppereisil andis Iirimaa seakasvatusest ülevaate Frank O'Connor – 5000 emisega seafarmi omanik.

Üldine olukord seakasvatuse sektoris on selline nagu Eestiski - farmide arv väheneb, emiste arv farmis suureneb. Kolm aastat tagasi oli Iirimaal 1000 seafarmi, praeguseks on töötavaid farme ainult 540, kus on kokku 160 tuhat emist. Keskmise seafarmi suurus on 491 emist. Levinud on täistsükliga tootmine. See on ökonoomsem. Iirimaal läbiviidud katsed näitavad, et oma karjast valitud põhikarja emistest jõuab poegimiseni 95%, ostetud nooremistest ainult 75%. Sama kehtib ka emiste viljakuse kohta. Iirimaal on 33 farmi suurusega üle 1000 emise, mis moodustab 6% kõikidest farmidest. 23% farmidest on suurusega 501-1000 emist, 35% suurusega 201-500 ja 36% suurusega kuni 200 emist. Müüdüd tapasigade keskmine elusmass on 96,5 kg, keskmine ööpäevane juurdekasv võrdutusest müügini on 597 g. Tootmise iseloomustamiseks kasutatakse sellist näitajat nagu müüdüd sigade arv aastaemise kohta. Vastav näitaja on 21,6. Keskmise võrdutamisanus on 26 päeva ja põrsaste keskmine mass on 7-8 kg.

Tootmisharude poolest on seakasvatus Iirimaal kolmandal kohal piima- ja lihavesikasvatuse järel. Samas aga tarbitakse

ühe inimese kohta aastas kõige rohkem sealiha (38 kg). Sellele järgnevad linnuliha (29 kg) ja veiseliha (15 kg). Kõige vähem tarbitakse lambaliha (8 kg). Lambaid kasvatatakse palju, kuid enamasti on eesmärgiks on villa tootmine.

Irimaal on 16 litsenseeritud tapamaja. Seda on vähe ja probleeme on tapavõimsustega. Seetõttu eksporditakse 60% elussigadest teistesse riikidesse.

Suuri kulutusi tehakse keskkonnale ja kompleksloale. Kompleksluba peab taotlema seafarm, kus on üle 2000 loomühiku. Irimaal annab 2000 loomühikut täistsükliga farm, kus on 285 emist. Omahind on madalam farmides suurusega alla 2000 loomühiku, sest kulutused keskkonnanõuete täitmiseks on väiksemad.

Haigustest on probleemiks sinikõrvtõbi. Riniiti ei esine ja praegu käib projekt "Irimaa Aujeszky vakaks". Probleeme on tekkinud tööjõuga, sest noored ei soovi töötada seafarmis. Unarusse on jäänud farmimäändžeride koolitus.

Järgmise aasta 1. jaanuarist ei tohi enam emiseid lõas pidada. Rekonstrueerimiseks antakse maksimaalselt 300 tuhat eurot. See on ka ainus toetus seafarmile. Toetust saaks läbi pindalatoetuse, aga Irimaa seafarmil tavaliselt maad ei ole. Uute lautade ehituslubade saamine on raske.

Huvitav oli see, et Irimaal ei kastreerita põrsaid. Sead realiseeritakse ca 100 kg raskustena ja umbes 150 päeva vanustena. Varajane tapaküpsuse saavutamine garanteerib hea lihakvaliteedi ja välistab nn. kuldilõhna ja maitse tekkimise.

Irimaal on tehtud mitmeid söötmiss- ja pidamisalaseid katseid. Häid tulemusi on andnud emiste söötmine kuiva söödaga kaks päeva enne poegimist. Sellise söötmisega väheneb surnult sündinud põrsaste arv, põrsad on elujulisemad ja võõrutusmass on suurem. Võõrutatud põrsaste sigalates käib rekonstrueerimine ja minnakse üle suurtele võõrutussulgudele, kus on koos kuni 90 siga. Varem oli sulus 20 siga. Võõrutatud sigade laudas kasutatakse tihti kahesüsteemset söötmist: kuiv- ja vedelsöötmine.

Irimaal kasutatakse spermat säilivusajaga viis päeva. See on ökonoomne, sest tihti on vahemaad farmi ja kuldijaama vahel suured. Välisriikidest imporditakse külmutatud spermat. Tiinestumine külmutatud spermaga on 10% madalam võrreldes külmutamata spermaga.

Riigis kehtib nõue, et lägahoidla peab mahutama kuue kuu sõnniku. Laupäeval ja pühapäeval on keelatud läga põldudele vedada. Seafarmi haisu leevendamiseks pannakse sööda sisse lisandeid, mis vähendavad haisu.

Küllil Kersten

ETSAÜ poolt korraldatud õppereisil osaleja

Seakasvatate üritusterohke suvi

Selleks, et omal alal läbi lüüa, peab maailmas avasilmi ringi käima. Tänapäeval selleks võimalusi jätkub. 2005. aasta reisidest rääkides tuleb alustada maailma sealihatootjate kongressist USAs (World Pork Congress – Washington DC). Osavõtjaid oli lisaks Põhja-Ameerika ja Euroopa riikidele ka Aasiast, Austraaliast, Uus-Meremaalt ja Lõuna Ameerikast. Eestit esindasid Eesti Tõusigade Aretusühistu nõukogu esimees Viktor Vilks, aretusühistu seemendusjaama juhataja Raivo Laanemaa ja artikli autor.

Kongressi põhiteemadeks olid arenevad sealihaturud, toiduohutus, keskkonna- ja tarbijasõbralikkus, biotehnoloogia arenguvõimalused ning toiduainete tootmise perspektiivid

üldisemas plaanis.

Sealiha tarbimine maailmas oli 2004. aastal 230 mln tonni (1982. aastal 150 mln tonni). 2015. aastaks prognoositakse tarbimist 300 mln tonni.

Selleks, et neid arve uskuda, tuleb tähelepanu pöörata arenevatele turgudele, eelkõige Hiinale. Nimelt 47,57% maailmas toodetud lihast tuleb Hiinast, kuid ekspordiks läheb vaid 1% toodetust (Venemaale, Hong-Kongi, Macausse). Kui 1979. aastal toodeti Hiinas inimese kohta 10,89 kg sealiha, siis 2003. aastal juba 35,10 kg. 94,5% Hiina farmides kasvab 1–9 siga ja kehtib loosung: kui on pere, on ka sigala! Kuid vaatamata sellisele valdavalt ekstensiivsele tootmisele võime ette kujutada, kuidas mõjutab maailmaturgu kasvõi Hiina ekspordi ühe protsendiline kasv. Olukord võib kujuneda sarnaseks sellega, mida näeme mänguasjapoes või olmetehnika lettidel.

Eestit huvitab ekspordimaana aga Brasiilia, kus on alates 1979. aastast sealiha ekspord suurenenud 5 korda ja see moodustab 2004. aastal juba 507 700 tonni. Peamisteks sihtmaadeks on Venemaa ja Ukraina (vastavalt 56,8% ja 6,4% ekspordist). Need on samad sihtkohad, mis asuvad meile väga lähedal, kuid meie ekspord sinna on väga väike. Autori sõnavõtt oligi suunatud Venemaa esindajale, kes tõi põhjuseks kvaliteeti. See väide oli tarvis ümber lükata, kinnitades kõigile, et meil kehtib Euroopa Liidus tunnustatud lihakehade klassifitseerimise süsteem SEUROP ning kvaliteediga probleeme pole. Seepeale oli ka Vene pool sunnitud tunnistama, et praegu valitseb Venemaal nn. Brasiilia trend ja hind katab praktiliselt transpordikulud. Kas hakatakse ostma ka Eestist, kus transpordikulud oleksid pöördvõrdelised eesti sealihahinnaga, sõltub aga samuti trendidest, mis on tihedalt seotud poliitikaga. Samuti puudub Venemaal piisavalt ostujõudu kvaliteetsema sealiha tarvis.

Teel kongressile tegime peatuse New-Yorgis, mis jättis ootustele vastupidiselt meeldiva mulje.

Meie 2005. aasta suvine reis suure 50-liikmelise seakasvatate grupiga viis meid Iiri- ja Šotimaale. Lisaks ilusale loodusele ja ajaloolistele linnadele oli Dublini lähedal võimalus külastada firmat Alltech, mis on Eesti seakasvatatele tuntud eelkõige oma Bioplex, Mycosorb ja Bio Mos tootesarjadega. Need pakuvad kaasaegseid lahendusi sigade tervishoiule ja kasumlikule tootmisele.

Euroopa Ühenduse 25 liikmesriigis on kokku 11 miljonit farmerit ja 455 miljonit tarbijat ning ühendusse sealiha importimisel tuleb maksta tolli 20,3% toodangu hinnast. Maailmas on see keskmiselt 77%, Kanadas 0%, USA-s 0,35%, Šveitsis 97,7% ja Norras 363,0%. Neid numbreid lugedes saame aru, miks Norra või Šveitsi seakasvatataja ei taha Euroopa Liitu astuda. Kuid Eesti sisepoliitikat arvestades päästis Euroopa Liit meid olukorrast, kus mõned lihatööstused said vaid 7 kr/kg eest lihakehasid importida. Me ei saa küll nautida vanade riikide ühinemiseelseid eksporditoetusi, kuid selle eest ei saa ka meile enam nii odavat liha importida.

Kolmandaks selle aasta ühisürituseks olid traditsioonilised suvepäevad. Seekord Kassari saarel. Sinna said tulla ka need, kelle välisreisiks võimalust ei olnud – kokku 200 inimest. Külastati villavabrikut, ainulaadset puukabelit, Hiiumaa muuseumit Kassaril, käidi ujumas. Vetsi Talli õunaaia oli kohaliku rahva ja pillimängude entusiastid Astrid Böningi eestvedamisel tants ja tore pidu.

Oli tore ja sisukas suvi! Ilusat sügist ja edu edaspidiseks!

Riho Kaselo

*Eesti Tõusigade Aretusühistu
juhatuses esimees*

Programm Pässu

Paeaegu üks aasta on möödas sellest ajast, kui Eesti Lambakasvatajate Selts (ELaS) hakkas registreerima ja haldama lammaste jõudluskontrolli andmeid Jõudluskontrolli Keskuses välja töötatud veebirakenduse abil. Nii said lambakasvatajad interneti kaudu lammaste jõudluskontrolli andmetele juurdepääsu.

ELaS otsustas infosüsteemi muuta seetõttu, et vana jõudluskontrolli programm ei rahuldanud enam ELaSi vajadusi, nõudis väga palju käsitsitööd ja andmete kvaliteet ei olnud piisavalt hea. Nii pöördus selts JKK poole palvega aidata luua uus infosüsteem jõudluskontrolli läbiviimiseks.

Lammaste projekt sai edukalt teostatud nelja kuu jooksul ja juba 2004. aasta novembris said ELaSi spetsialistid sisestada lammaste andmed läbi uue rakenduse, mis sai nimeks Pässu. Vanad, aastate jooksul kogunenud lammaste jõudluskontrolli kvaliteetsed andmed kanti üle uude andmebaasi.

Mille poolest erineb Pässu vanast süsteemist? Uus infosüsteem töötab kõikides operatsioonisüsteemides ning kõikide internetilehitsetajega.

Rakendus on mõeldud kasutamiseks mitte ainult ELaSi spetsialistidele, vaid ka jõudluskontrollis olevatele lambakasvatajatele.

Pässu on veebipõhine rakendus, mis annab lambakasvatajale võimaluse saada oma karjast ülevaade ning esitada oma karja sündmused elektrooniliselt.

Väga oluline erinevus on see, et süsteem teeb põhjaliku sisestatud andmete kontrolli ja vastavalt sellele salvestab andmebaasi ainult kvaliteetsed andmed.

Pässu võimaldab mitte ainult jälgida, sisestada ja hallata lammaste jõudluskontrolli andmed ja nende põlvnemist, vaid ka pidada ja hallata eesti valgepealiste ja eesti tumedapealiste lammaste tõuraamatuid, teha erinevaid

statistilisi kokkuvõtteid, trükkida lamba põlvnemistunnistust ja lambakaarti.

01.09.05 seisuga on jõudluskontrolli all 52 karja, kus on kokku üle 5000 lamba. Pässu kasutajaid on hetkel 22. Programmi kasutajanimed ja salasõna väljastab ELaS. Informatsiooni registreerimise kohta saab telefonil 742 2579 või e-posti aadressil elas@mail.ee

Jelena Pellijeff

*Infotehnoloogia osakonna
arendussektori juhataja*

Uus töötaja

Alates 14. juulist töötab meil pearaamatupidajana Lilia Lanemann.

Kalender

3-4. november – JKK aretusseminar "Üldindeksi kasutuselevõtmine lüpsikarja aretuses"

Muhedat

JKK andmebaasis on kõige rohkem järgmiste nimedega pulle:

Nimi	Arv
Juku	344
Juss	308
Punu	288
Poiss	274
Pull	243
Miku	230
Bruno	207
Tõnu	202
Peedu	173
Tõnn	156
Jüri	151
Peeter	130
Mats	124
Mihkel	104
Punik	102

Tööjuubelid

02.10.2005 Natalja Vavilova – 25
05.10.2005 Lauri Kask – 5
16.10.2005 Vares Helve – 25
01.12.2005 Kaie Kasemets – 5
18.12.2005 Kalle Noorma – 5
29.12.2005 Eneken Ulmas – 5

www.jkkeskus.ee
keskus@jkkeskus.ee

Jõudluskontrolli Keskus

Estonian Animal Recording Centre

Kreutzwaldi 48A, Tartu 50094

Tel 738 7700

Faks 738 7702

Piimaveiste ja kitsede jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762
Järvamaa klienditeenindaja	738 7751
Harju-, Hiiu-, Ida-Viru-, Jõgeva-, Valga-, Võrumaa klienditeenindaja	738 7752
Lääne-, Põlva-, Rapla-, Tartu- ja Viljandimaa klienditeenindaja	738 7753
Lääne-Viru, Pärnu-, Saaremaa klienditeenindaja	738 7754
Põlvnemisandmed (veised)	738 7756
Geneetiline hindamine (veised)	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7735
Raamatupidamine	738 7700
Labor	
Kreutzwaldi 46, 50094 Tartu	
Tel.	738 7726
Faks	738 7724
Piimameetrite testimine	738 7722
Piimaproovide vastuvõtt	738 7721
Piimaringid	738 7726

Maakondade zootehnikud

Harjumaa	Maire Põhjala	Västriku 2b; Tallinn	tel 655 7250	gsm 516 7886	K 9.00-16.00
Hiiumaa	Ly Kogermann	Mäe 2; Käina	tel 463 1147	gsm 516 7815	E 9.00-14.00
Ida-Virumaa	Ludmilla Aan	Rakvere 27; Jõhvi		gsm 516 7816	2. ja 4. T 10.00-14.00
Jõgevamaa	Merle Lillik	Ravila 10; Jõgeva	tel 776 0048	gsm 516 7868	E 9.00-15.00
Järvamaa	Anne Rosenberg	Prääma küla; Paide vald	tel 385 0286	gsm 510 3312	E 9.30-12.00; K 9.30-15.00
Lääne-Virumaa	Ludmilla Aan	Neffi 2; Rakvere	tel 322 7018	gsm 516 7816	E 9.00-14.00
Läänemaa	Maila Kirs	Posti 30; Haapsalu	tel 473 3007	gsm 509 4675	K 9.00-15.00
Põlvamaa	Evi Prins	Puuri tee 1; Põlva	tel 799 3007	gsm 520 6231	K 10.00-13.00
Pärnumaa	Malle Unt	Haapsalu mnt. 86; Pärnu	tel 443 3120	gsm 516 7878	E 10.00-14.00
Raplamaa	Maila Kirs	Kuusiku tee 6; Rapla	tel 485 5673	gsm 509 4675	E 9.00-15.00
Saaremaa	Aarne Põlluäär	Kohtu 10; Kuressaare	tel 453 1352	gsm 517 4320	K 14.00-17.00; R 9.00-14.00
Tartumaa	Merle Lillik	Kreutzwaldi 48A-215; Tartu	tel 738 7739	gsm 516 7868	1. ja 3. T 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	Lai 19; Valga	tel 764 2995	gsm 520 6231	2. ja 4. E 10.00-13.00
Viljandimaa	Aini Maalmeister	Vabaduse plats 4; Viljandi	tel 433 3713	gsm 524 0147	T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	Liiva 11; Võru	tel 782 1253	gsm 520 6231	R 10.00-13.00